

**UCHWAŁA NR XVI/118/2025
RADY MIASTA SZCZECINEK**

z dnia 27 lutego 2025 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2025-2028”

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292, z późn.zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, Rada Miasta Szczecinek uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2025-2028” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Szczecinek.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta

Grażyna Kuszmar

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SZCZECINEK NA LATA 2025-2028

Szczecinek 2025

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3.1. Konstytucyjne źródła obowiązku ochrony dziedzictwa narodowego	6
3.2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych	7
3.3. Akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami.....	8
3.4. Pozostałe uregulowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami	12
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	15
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	17
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	17
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Szczecinek	24
5.2.1. Zarys historii miasta	24
5.2.2. Krajobraz kulturowy.....	30
5.2.3. Zabytki nieruchome.....	31
5.2.4. Zabytki ruchome.....	35
5.2.5. Zabytki archeologiczne	35
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	36
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne	36
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	37
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	44
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta Szczecinek	44
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek. Analiza szans i zagrożeń	45
7. Założenia programu opieki nad zabytkami.....	48
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami.....	48
7.2. Cele operacyjne oraz propozycje zadań i działań programu opieki nad zabytkami	49
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	51
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	52
10. Źródła finansowania zadań programu opieki nad zabytkami	53
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	56

1. Wstęp

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292, z późn.zm.) nakłada na Burmistrza Miasta Szczecinek obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Dziedzictwo kulturowe, rozumiane jako dorobek materialny i duchowy społeczeństwa, jest jednym z czynników kształtujących rozwój oraz wizerunek miasta. Istotną część tego dziedzictwa stanowią zabytki, które są świadectwem działalności człowieka minionej epoki i odznaczają się wartością historyczną, artystyczną lub naukową. Dlatego też w interesie lokalnej społeczności ważna jest troska o ich zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń wspólnoty miasta.

Zasadniczym zadaniem programu jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego i stanu zachowania zabytków. Program opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2025-2028 został sporządzony w Biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków Urzędu Miasta Szczecinek na podstawie poprzednich edycji gminnych programów opieki nad zabytkami miasta Szczecinek oraz w oparciu o aktualne przepisy ustawodawstwa, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miasta Szczecinek i inne organy samorządowe wyższego szczebla, dokumenty strategiczne o charakterze krajowym, wojewódzkimi powiatowym.

Program sporządzono w oparciu o wytyczne ujęte w opracowaniu pn. *Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny* autorstwa zespołu powołanego przez Dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie w 2008 roku oraz w poradniku *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach* z 2016 roku autorstwa zespołu redakcyjnego Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Na wstępie opracowania przedstawiono cele programu opieki nad zabytkami, informację dotyczącą aktów prawa polskiego oraz europejskiego regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, ocenę stanu dziedzictwa kulturowego miasta, założenia programowe, w tym kierunki działań i konkretne zadania do realizacji. W programie określono instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami, założenia programowe (priorytety programu oraz kierunki działań ze wskazaniem zadań), zasady oceny jego realizacji oraz źródła finansowania.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju miasta Szczecinek, województwa zachodniopomorskiego oraz krajowymi dokumentami strategicznymi. Z tego względu ogólnie omówiono strategiczne dokumenty dotyczące rozwoju miasta i regionu, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji.

Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty wdrażania celów i realizacji projektów ujętych w programie opieki nad zabytkami. Dotyczy to nie tylko właścicieli lub użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należyście pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wzbogaca wizerunkowo miasto i tym samym przesądza o jego atrakcyjności.

Przyjęty przez Radę Miasta Szczecinek w formie uchwały gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej w zakresie ochrony zabytków. Program jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów strategicznych i planowania rozwoju w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest narzędziem polityki administracyjnej w zakresie prac z dziedziny ochrony zabytków. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Wskazane

w programie działania powinny być skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie ich dostępności. Jednocześnie mogą one przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności miasta, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Gminny program opieki nad zabytkami, poprzez działania edukacyjne i kulturalne, może też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z „małą ojczyzną”, zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej, minimalizując niektóre negatywne skutki globalizacji.

Współpraca środowisk samorządowych i konserwatorskich przy realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami powinna przynieść wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, poprawę stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz przyczynić do rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Sporządzenie oraz realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym elementem ochrony zabytków na obszarze gminy, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego. Podstawą sporządzenia *Programu opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2025-2028* jest art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292, z późn.zm.).

W ust. 2 wyżej przywołanego przepisu ustawy, ustawodawca formułuje cele programu, w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Powyższy przepis określa również tryb uchwalania programu, sposób podawania jego treści do publicznej wiadomości oraz jego ewaluacji. Gminny program jest sporządzany przez burmistrza na okres 4 lat. Program przyjmowany jest przez radę gminy i podlega obowiązkowi publikacji w dzienniku urzędowym województwa. Przed uchwaleniem gminny program opieki nad zabytkami jest przedstawiany właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu uzyskania jego opinii. Z realizacji programu burmistrz, sporządza raz na 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.

Zadaniem gminnego programu opieki nad zabytkami jest określenie priorytetów gminy w odniesieniu do własnego dziedzictwa kulturowego, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, a także wskazanie działań i instrumentów niezbędnych do realizacji polityki opieki nad zabytkami w okresie czteroletnim.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Dla właściwego rozumienia gminnego programu opieki nad zabytkami konieczne jest objaśnienie pojęć „opieki nad zabytkami” oraz „ochrony zabytków”. Określenia te zostały zdefiniowane w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W art. 4 ww. ustawy zawarto definicję celów i działań, które stanowią ochronę zabytków. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje, że „opiekę nad zabytkiem” sprawuje jego właściciel lub posiadacz i polega ona w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zatem ustawodawca wyróżnia na gruncie ww. ustawy „ochronę zabytków” sprawowaną przez organy administracji publicznej oraz „opiekę nad zabytkami” o charakterze zindywidualizowanego działania, za które odpowiedzialny jest aktualny dysponent zabytku (właściciel lub posiadacz). Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami powinien odbywać się przy udziale władz samorządowych, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców i wspólnot lokalnych.

3.1. Konstytucyjne źródła obowiązku ochrony dziedzictwa narodowego

Źródłem obowiązku ochrony dziedzictwa narodowego, spoczywającego na obywatelach oraz władzy publicznej, jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.). Z racji swej najwyższej mocy prawnej, Konstytucja stanowi fundament i określa podstawowe zasady regulujące ochronę dziedzictwa kultury w Polsce. Odnoszące się bezpośrednio do tej materii przepisy ustawy zasadniczej - art. 5 i 6 Konstytucji - stanowią, że *Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju*. Dla skonstruowania ustrojowego modelu ochrony dziedzictwa narodowego pomocne będą też inne wartości konstytucyjne, tj. zasada demokratycznego państwa prawnego oraz pojęcie dobra wspólnego czy zasada proporcjonalności. Art. 86 Konstytucji obliguje każdego do obowiązku dbałości o stan środowiska i ponoszenia odpowiedzialności za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

Podstawą prawną podejmowania i realizacji polityki kulturalnej przez Unię Europejską jest art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Zgodnie z jego treścią, Unia Europejska przyczynia się do rozkwitu kultur państw członkowskich w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego. Unia Europejska zachęca do współpracy między państwami członkowskimi oraz, jeśli to niezbędne, do wspierania i uzupełniania ich działań w następujących dziedzinach:

- pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich,
- zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim,
- niehandlowej wymiany kulturalnej,
- twórczości artystycznej i literackiej włącznie z sektorem audiowizualnym.

Unia Europejska i państwa członkowskie sprzyjają współpracy z państwami trzecimi oraz z kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie kultury, zwłaszcza z Radą Europy.

Unia Europejska uwzględnia aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych Traktatów, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.

3.2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych

Wśród najważniejszych międzynarodowych ustaleń, mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, Polska przyjęła następujące dokumenty:

1. *Konwencję o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym* do tej Konwencji oraz *Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*. Konwencja, która została podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 roku (Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212, z późn. zm.), stanowi podstawowy dokument prawny chroniący te dobra w obszarze międzynarodowego prawa humanitarnego w czasie konfliktów zbrojnych. Ochrona dóbr kulturalnych w rozumieniu konwencji objęła opiekę nad nimi oraz ich poszanowanie podczas konfliktu zbrojnego. Wyróżnione zostały dwa poziomy ochrony: w czasie pokoju i w czasie wojny. Państwa zobowiązały się do organizacji ochrony dóbr kulturalnych już w czasie pokoju, by zapewnić im stosowną ochronę wobec dających się przewidzieć następstw konfliktu zbrojnego;
2. *Konwencję dotyczącą środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury* z 17 listopada 1970 roku (Dz.U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106), dotyczącą obiektów mających znaczenie dla archeologii, prehistorii, literatury, sztuki lub nauki. W konwencji uznano, że nielegalny przywóz, wywóz i przenoszenie własności dóbr kultury stanowią jedną z głównych przyczyn zubożenia dziedzictwa kulturalnego krajów i określono wytyczne dla legalnego wykonywania takich zamierzeń;
3. *Konwencję w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego* z dnia 16 listopada 1972 roku (Dz.U. z 1976 r. Nr 32, poz.190), przyjętą przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury. Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu, zorganizowanego w sposób zgodny z metodami współczesnej nauki; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu odpowiedniej funkcji i włączenia jego ochrony do programów planowania ogólnego; a także podejmowania odpowiednich środków w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji dziedzictwa;
4. *Europejską konwencję o ochronie dziedzictwa archeologicznego* (poprawiona) z dnia 16 stycznia 1992 roku (Dz.U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564). Konwencja dotyczy dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Sygnatariusze zobowiązują się do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenia jego ewidencji; łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania; zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz;
5. *Europejską Konwencję Krajobrazową* z dnia 22 października 2000 roku (Dz.U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98). Konwencja zobowiązuje państwa do ustanowienia i wdrożenia polityki ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu, który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną, służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu;

6. *Konwencję UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego* z dnia 20 października 2005 roku (Dz.U. z 2007 r. Nr 215, poz.1585). Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, aby mogły się rozwijać i na siebie oddziaływać; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasadę uznano komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, a kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne, jak jego aspekty ekonomiczne;
7. *Konwencję o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy*, przyjętą 3 października 1985 roku (weszła w życie 1 grudnia 1987 roku). Przez Polskę została podpisana 19 października 2011 roku (Dz.U. z 2012 r. poz. 2010). Celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji i rozwijania świadomości społecznej. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków;
8. *Konwencję UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, uchwaloną podczas 32 sesji Zgromadzenia Ogólnego UNESCO w dniu 17 października 2003 roku. Została ratyfikowana przez Polskę 22 października 2010 roku (Dz.U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018). Konwencja stanowi pierwszy międzynarodowy traktat, który stwarza ramy prawne, administracyjne i finansowe umożliwiające prowadzenie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego rangi. Stanowi zachętę dla krajów świata do dostrzegania wagi dziedzictwa i do otaczania go opieką. Głównymi celami Konwencji jest: ochrona niematerialnego dziedzictwa, zapewnianie poszanowania niematerialnego dziedzictwa, wzrost świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane oraz zapewnianie międzynarodowej współpracy;
9. *Decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1194/2011/UE z dnia 16 listopada 2011 roku ustanawiającą działanie Unii Europejskiej na rzecz Znak Dziedzictwa Europejskiego* (Dz. Urz. UE L 303 z 22.11.2011 r.). Unia Europejska ustanawia Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany obiektom odgrywającym istotną rolę w historii, kulturze oraz w budowaniu Unii. Jego zadaniem jest zwrócenie uwagi na wspólne dziedzictwo kulturowe w celu wzmocnienia poczucia przynależności do Unii wśród obywateli oraz wzmocnienia dialogu między kulturami.

3.3. Akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do której wydano szereg aktów wykonawczych. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Przedmiotem ochrony i opieki jest zabytek zdefiniowany w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jako *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową*.

W art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustanowiono formy ochrony zabytków, którymi są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa nakłada na organy administracji publicznej (rządowej i samorządowej) obowiązek uwzględnienia ochrony zabytków i opiekę nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji takich dokumentów jak: koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju, strategia rozwoju województw, plany zagospodarowania przestrzennego województw, plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analizy i studia z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategię rozwoju gmin, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego albo decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzje o warunkach zabudowy, decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Za realizację zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa, jak i jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządu gminnego. Art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1465, z późn.zm.) określa zadania własne gminy, rozumiane jako zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, między innymi sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obok zadań własnych, zgodnie z treścią ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, samorządowi gminnemu przekazano znaczące kompetencje w realizacji zadań ochronnych nad zabytkami. Wśród powierzonych organom Miasta Szczecinek zadań należy wymienić:

- 1) utworzenie na podstawie uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16 ustawy),
- 2) uwzględnienie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu:
  - strategii rozwoju miasta,
  - studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (obowiązujące do końca 2025 r.),
  - miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
  - decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego,
  - decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,

Przy sporządzaniu ww. aktów prawa miejscowego i decyzji:

- uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,

- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami,
  - zabytki nieruchome wpisane do rejestru i ich otoczenie,
  - inne zabytków nieruchome, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parki kulturowych,
  - ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami,
- 3) prowadzenie przez burmistrza gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22 ustawy),
  - 4) nałożenie na nabywcę lub dzierżawcę w umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, stanowiącego własność miasta Szczecinek, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku, obowiązku przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga (art. 26 ustawy),
  - 5) w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami, miasto Szczecinek posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku (art. 71 ustawy),
  - 6) udzielenie przez radę gminy dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w uchwale podjętej przez ten organ (art. 81 ustawy),
  - 7) sporządzenie na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy) oraz realizację jego działań i zadań.

Na Miastu Szczecinek jako właścicielu obiektów uznanych za zabytkowe, ciężką obowiązkami określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności:

- 1) opieki nad zabytkami na zasadach określonych w art. 5 ustawy, polegającej na zapewnieniu warunków:
  - naukowego badania i dokumentowania zabytku,
  - prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
  - zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
  - korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
  - popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury,
- 2) zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:
  - dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;
  - uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
  - uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości,

- 3) właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:
- uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
  - zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
  - zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
  - zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Miasto Szczecinek jako samorząd gminny dysponuje szeregiem kompetencji i obowiązków z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, które uzupełniają działania państwa w zakresie prawnej ochrony zabytków. Szczecinecki samorząd gminny posiada takie kompetencje jak sporządzenie i realizacja ustaleń programu opieki nad zabytkami, możliwość ustanowienia parku kulturowego, prowadzenia gminnej ewidencji zabytków czy też ustalania zasad ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach, za pomocą których ma realny wpływ na ochronę dziedzictwa kulturowego miasta. Negatywnym aspektem tych zadań stojących przed miastem w zakresie opieki nad zabytkami jest brak odpowiednich środków finansowych.

Ponadto Gmina Miasto Szczecinek zawarła w dniu 23 sierpnia 2024 r. Porozumienie z Wojewodą Zachodniopomorskim w sprawie powierzenia prowadzenia spraw oraz wydawania decyzji administracyjnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2024 r. poz. 4034). Na mocy tego porozumienia przyjęto do prowadzenia na obszarze miasta, część spraw będących w Kompetencjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W związku z powyższym Gmina Miasto Szczecinek posiada kompetencje m.in. do wydawania pozwoleń/uzgodnień/zaleceń konserwatorskich dla zabytków ruchomych oraz nieruchomości, dla zabytkowej zieleni, z zakresu planowania przestrzennego, dotyczących poszukiwań obiektów zabytkowych, prowadzenia kontroli obiektów zabytkowych i innych opartych na przepisach ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, z późn.), ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725, z późn.zm.), ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz.1130, z późn.zm.), ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, z późn.zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz. U. z 2023 r. poz. 501). Z porozumienia wyłączono załatwianie spraw dotyczących zabytków archeologicznych.

3.4. Pozostałe uregulowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami

Do istotnych ustaw posiadających uregulowania prawne z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami należą:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz.1130, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane (Dz.U. z 2024 r. poz. 725, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 54, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r. poz. 1478, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 87),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1491, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112, z późn.zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. poz. 774, z późn. zm.), zwaną ustawą krajobrazową,
- ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 278),
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz.U. z 2024 r. poz. 385),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2393),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 roku o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r. poz. 164).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Do dokumentów zawierających strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na poziomie krajowym należy zaliczyć:

- Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026,
- Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030),
- Krajową Politykę Miejską 2030,
- Koncepcję przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030,
- Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030.

Podstawowym dokumentem opisującym strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego jest **Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026**, który został przyjęty uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 08 grudnia 2023 roku (M.P. poz. 1470). Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji w

zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest tylko jednym ze szczebli zarządzania strategicznego ochroną i opieką nad zabytkami w Polsce opisanym w ustawie. Wskazuje on także szczegółowo kierunki działań i zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, jak również warunki i sposób ich finansowania oraz harmonogram ich realizacji.

Głównym celem aktualnego programu jest zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

- Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości,
- Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

W wyniku analizy problemów dotyczących ochrony dziedzictwa, wskazano konieczność podjęcia tematów wpływających na stabilność i efektywność systemu ochrony zabytków. Zmiany w podejściu do celów strategicznych oraz nowe zagrożenia dla kraju i zabytków: pandemia - związana z cyfryzacją procesów administracyjnych, przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (będące bezpośrednim zagrożeniem trwałości zabytków), wprowadzanie systemowo nowoczesnych materiałów i technologii, konflikt wojenny na terenie Ukrainy i uznanie zabytków za cele działań zbrojnych (które dotychczas wskazywano jako mało realne), doprowadziły do określenia celu głównego - wzmocnienia systemu ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym.

Kolejnym dokumentem jest **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, przyjęta uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 roku (M.P. poz. 260). Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Strategia przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jego fundamentalnym wyzwaniem jest przebudowanie modelu gospodarczego tak, aby służył on całemu społeczeństwu.

Głównym celem strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. W Strategii określono także cele szczegółowe:

- Cel I: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna);
- Cel II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- Cel III: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków Unii Europejskiej).

Strategia wskazała obszary wpływające na osiągnięcie celów, takich jak: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko, bezpieczeństwo narodowe.

Celem strategii jest poprawa jakości kapitału ludzkiego oraz zwiększenie udziału kapitału społecznego (w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego) w rozwoju społeczno-gospodarczym. Jednym z kierunków działań w tym zakresie jest wzmocnienie roli kultury oraz inwestowanie w ochronę dziedzictwa, rozwój i modernizację infrastruktury kultury oraz edukację kulturalną - kształcenie odbiorcy i jego kulturowych kompetencji, co przyczynia się do rozwijania kultury i innowacyjności. Działaniami do 2030 roku są:

- *Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmacniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO).*
- *Wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym).*

Kolejnym obszarem wpływającym na osiągnięcie celów strategii jest środowisko. Jednym z działań wspierającym ten obszar jest *zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego*.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030, przyjęta uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 roku (M.P. poz. 252), jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego kraju. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja uwzględnia również problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej, wskazując jako cele:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni (starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych i opuszczonych wsi) poprzez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

W programie określono cele oraz zadania z zakresu dziedzictwa kulturowego, w szczególności:

- *Cel 4 - Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, w którym kierunkami*
- *Cel 6 - Przywrócenie i utwalenie ładu przestrzennego, którego realizacji ma służyć uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.*

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw.

Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe. W drugim celu szczegółowym - wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach. Cel zostanie osiągnięty m. in. poprzez rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. Ważnym obszarem rozwoju kapitału społecznego jest pełniejsze wykorzystanie zasobów kultury i dziedzictwa narodowego. W tym zakresie wspierane będą następujące działania:

- promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich oraz zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury,
- promocja turystyczna mająca na celu wzrost atrakcyjności turystycznej obszarów o wysokich walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Dokumentami zawierającymi strategiczne cele polityki samorządu wojewódzkiego oraz powiatowego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami są:

- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego z perspektywą do 2030 roku,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego,
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024,
- Polityka Kulturalna Województwa Zachodniopomorskiego,
- Program Rozwoju Powiatu Szczecineckiego na lata 2020-2027.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego z perspektywą do 2030 roku została przyjęta uchwałą Nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2019 roku. Sformułowana w niej misja rozwoju regionu - Pomorze Zachodnie – lider niebieskiego i zielonego wzrostu zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców - zmierza do uzyskania w perspektywie roku 2030 celów rozwojowych zapewniających wyższą jakość życia mieszkańców regionu, w oparciu o potencjał nowoczesnej gospodarki. Przyjęta deklaracja misji pozwala osiągnąć niezbędny konsensus i równowagę między sferą gospodarczą i społeczną – zgodny z konstytucyjnymi założeniami modelu społecznej gospodarki rynkowej oraz zasadami ochrony i zachowania istniejących zasobów i dziedzictwa dla następnych pokoleń. Strategia identyfikuje obszary priorytetowe, dla których sformułowano cele strategiczne polityki rozwoju województwa zachodniopomorskiego, wyznaczające ścieżkę do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju regionu w perspektywie roku 2030.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego został przyjęty uchwałą nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24 czerwca 2020 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3564). Plan jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa

Jednym z celów polityki przestrzennej województwa określonych w planie jest Ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego (cel V). Najważniejszym kierunkiem działań jest zahamowanie degradacji obiektów zabytkowych i dóbr kultury współczesnej oraz zachowanie i kształtowanie krajobrazu kulturowego jako cennego elementu kultury, przyczyniającego się do atrakcyjności obszaru wpływającego na jakość życia mieszkańców i wzrost walorów turystycznych. Ochrona najcenniejszych obiektów i obszarów kulturowo-krajobrazowych przed degradacją oraz ich rewaloryzacja stanowią

jedne z najistotniejszych działań budujących ład przestrzenny. W ramach tego celu określono następujące kierunki działań:

- Kierunek 1: Zahamowanie degradacji obiektów zabytkowych i dóbr kultury współczesnej, poprzez poprawę ich stanu i sposobu wykorzystania,
- Kierunek 2: Obszarowa ochrona obiektów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024 został przyjęty uchwałą Nr XXIX/338/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 października 2021 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5593). Program zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – np. Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego, Wydział Inwestycji i Nieruchomości Urzędu Marszałkowskiego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą. Program powinien stać się podstawą określania polityki w zakresie opieki nad zabytkami dla samorządów lokalnych

Samorząd Województwa w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych może tworzyć warunki wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań tego programu. Celami perspektywicznymi Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024 są:

- Cel I: Utrzymanie zabytków, jako integralnego elementu krajobrazu kulturowego budującego ład przestrzenny województwa zachodniopomorskiego
- Cel II: Zwiększanie atrakcyjności zabytków w procesie aktywizacji społecznej, gospodarczej i turystycznej województwa zachodniopomorskiego
- Cel III: Wzmacnianie otwartego społeczeństwa poprzez wzrost i popularyzację wiedzy o zabytkach i dziedzictwie kulturowym województwa zachodniopomorskiego.

Polityka Kulturalna Województwa Zachodniopomorskiego została przyjęta uchwałą Nr 1394/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2016 roku. Dokument dotyczy polityki samorządu województwa w zakresie kultury i jest oparty na przekonaniu, że dziedzina ta stanowi ważny element łączący i scalający wspólnotę mieszkańców Pomorza Zachodniego, a także jest kluczowym obszarem wpływającym na rozwój i atrakcyjność regionu, a wszystkie nakłady na kulturę i dziedzictwo narodowe należy traktować jako długofalową inwestycję, decydującą o popularności biznesowej i turystycznej Pomorza Zachodniego.

Strategicznym priorytetem polityki kulturalnej województwa jest stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu. W szczególności oznacza to dążenie do :

- wzmocnienia pozycji Pomorza Zachodniego jako istotnego regionu na mapie kulturalnej Polski,
- wykorzystania unikalnego położenia geograficznego i kulturowego regionu, wykraczającego poza granice województwa (Euroregion Pomerania, region bałtycki),
- zachowania i rozwijania unikalnego środowiska kulturowego,
- wyznaczenia kierunków rozwoju sektora kultury w regionie,

- kreowania/inicjowania działań wychowujących przyszłych odbiorców oferty kulturalnej,
- pobudzania i rozwijania aktywnego udziału w kulturze.

Program Rozwoju Powiatu Szczecineckiego na lata 2020-2027 jest podstawowym dokumentem strategicznym, określającym priorytety, cele i kierunki polityki rozwoju powiatu do 2027 roku. W programie określono wizję powiatu szczecineckiego w 2027 roku jako miejsca wysokiej jakości życia i rozwoju konkurencyjnej, przyjaznej środowisku gospodarki opartej na lokalnych potencjałach z wykorzystaniem zasobów przyrody i kultury. W drugim celu strategicznym, dotyczącym poprawy jakości życia i integracji społecznej, określono kierunek działań - Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obiektów zabytkowych, w ramach którego przewiduje się takie działania jak:

- rozwój przestrzeni publicznych - podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych,
- przywracanie funkcji społecznych budynków na obszarach zdegradowanych poprzez remonty i adaptacje, służące integracji i przedsiębiorczości społecznej oraz poprawie dostępności usług społecznych i aktywizacji społecznej,
- dostosowanie, remont, rozbudowa i adaptacja pomieszczeń pod potrzeby mieszkalnictwa chronionego, socjalnego i wspomaganego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, sprzyjające aktywizacji społeczno-zawodowej,
- renowacja, rewitalizacja oraz konserwacja zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Dokumentami i aktami prawa miejscowego miasta, w których zawarte są cele w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, są:

- strategia rozwoju miasta na lata 2018-2026,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

została przyjęta uchwałą Nr LI/433/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 18 grudnia 2017 roku. Założeniem strategii jest wskazanie obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych i kierunkowych rozwoju społeczno-gospodarczego miasta jako kluczowych komponentów strategii. W strategii określono wizję rozwoju, w której Szczecinek to nowoczesne, bezpieczne miasto, rozwijające się gospodarczo i turystycznie w poszanowaniu dla środowiska naturalnego, tradycji oraz zasad solidarności społecznej - miejsce do pracy i odpoczynku dla aktywnych oraz przedsiębiorczych ludzi. Uwzględniając istotę i rangę deklaracji strategicznych zawartych w misji i wizji, w prezentowanej strategii zdefiniowano pięć następujących priorytetów strategicznych, w tym obszary: Społeczeństwo solidarne i obywatelskie oraz Środowisko i przestrzeń miasta.

W ramach osiągnięcia celu priorytetowego Społeczeństwo solidarne i obywatelskie przewiduje się następujące kierunki działań związane z dziedzictwem kulturowym:

- poszerzanie miejskiej oferty spędzania czasu wolnego różnych grup mieszkańców Szczecinka (rozwój lokalnej oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej, edukacyjnej itp.),
- zwiększanie dostępności mieszkańców Szczecinka do oferty kulturalnej i sportowej,

- promocja i wsparcie dla instytucji edukacyjnych, artystycznych, sportowych itp., w tym podmiotów nieinstytucjonalnych i niepublicznych,
- aktywizacja mieszkańców i zwiększenie ich poczucia tożsamości z miastem.

W ramach osiągnięcia celu priorytetowego Środowisko i przestrzeń miasta przewiduje się m. in. następujące kierunki działań związane z dziedzictwem kulturowym:

- rewitalizacja i poprawa estetyki miasta,
- poprawa jakości i dostępności terenów zielonych.

W ramach tych zadań przewiduje się podejmowanie działań zmierzających do uporządkowania kwestii związanych z reklamami zewnętrznymi, rewitalizacji obszarów zdegradowanych (zabytkowego budynku dworca PKP oraz zabytkowej wieży ciśnień) oraz sporządzenia inwentaryzacji przyrodniczej terenów zielonych, w tym zabytkowego parku miejskiego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczecinek zostało przyjęte uchwałą Nr LXVIII/637/2023 Rada Miasta Szczecinek z dnia 21 grudnia 2023 roku. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, ale zawarte w nim ustalenia są wiążące dla wszystkich organów i jednostek organizacyjnych gminy, w szczególności przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Samo studium nie może być podstawą do wydania decyzji administracyjnych, ale jest ono miejscem formułowania polityki przestrzennej, tzn. generalnych zasad rozwoju i kierunków, w jakich zmieniać się będzie funkcjonowanie całej gminy w tym zakresie, w jakim wiąże się to z użytkowaniem i zagospodarowaniem terenów.

Studium zawiera opis uwarunkowań wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także z wymogów ochrony środowiska, przyrody oraz krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego. W części poświęconej uwarunkowaniom dokonano krótkiej charakterystyki dziedzictwa kulturowego Szczecinka, ze wskazaniem na obiekty chronione przepisami prawa.

W 2026 r. planowane jest wejście w życie i podjęcie uchwały w sprawie planu ogólnego Miasta Szczecinek, w którym zostaną przyjęte strefy planistyczne, określające uwarunkowania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Uwzględni on zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (lub ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej). Plan będzie stanowił podstawę merytoryczną i formalną do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Szczecinek są niezwykle ważnym instrumentem realizowania polityki gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ustalenia planów miejscowych w tym zakresie są jedną z form ochrony konserwatorskiej wymienionej w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich zmian uzgadniane są z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie.

Zgodnie z art.14 ust. 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym plan miejscowy jest aktem prawa miejscowego. Jego ustalenia mają charakter normatywny i wiążą zarówno podmioty władzy, w tym organy administracji publicznej, jak i podmioty pozostające poza strukturą władzy. Plan miejscowy powinien zapewnić zachowanie i eksponowanie zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, ochronę i przywracanie ich do stanu właściwego oraz kształtowanie harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i regionalnych.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Szczecinka zawarte są zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie miasta, ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej polega na:

- 1) wskazaniu obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego,
- 2) wskazaniu obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych województwa zachodniopomorskiego,
- 3) wskazaniu obiektów i ustaleniu zasad ochrony konserwatorskiej, głównie dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków lub innych obiektów o walorach zabytkowych,
- 4) wyznaczeniu stref ochrony archeologiczno-konserwatorskiej oraz ustaleniu zasad i warunków zagospodarowania w ich granicach. Obowiązujące plany miejscowe wprowadzają następujące strefy ochrony konserwatorskiej dla stanowisk archeologicznych:
  - strefę W I pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczająca wszelką działalność inwestycyjną i inną,
  - strefę W II częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, która dopuszcza inwestowanie pod określonymi warunkami,
  - strefę W III ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegająca na prowadzeniu inwentaryzacyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych,
- ustanowieniu oraz ustaleniu zasad ochrony dla stref ochrony konserwatorskiej, które swoim zasięgiem przestrzennym obejmują obszary z budynkami wpisanymi do rejestru zabytków lub budynkami ujętymi w gminnej ewidencji zabytków.

Ustalenia zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczą rozwiązań niezbędnych do zapobiegania degradacji zabytków, zapewnienia im ochrony oraz przywracania ich do jak najlepszego stanu. Przedmiotem ochrony budynków wskazanych do ochrony w planach miejscowych są przede wszystkim ich historyczne bryły i elewacje, zewnętrzne detale architektoniczne oraz kształty otworów okiennych i drzwiowych wraz z ich stolarką. W przypadku schronów bojowych wchodzących w skład Wału Pomorskiego nakazano zachowanie ich gabarytów i formy zewnętrznej oraz zakazano ich rozbudowy i nadbudowy. Na rysunkach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stanowiących załączniki graficzne do uchwał, w zależności od potrzeb wprowadza się oznaczenia obiektów oraz granice obszarów podlegających ochronie konserwatorskiej.

W granicach administracyjnych miasta obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVI/328/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 czerwca 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2739, z późn. zm.);
- 2) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego I-A” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXIV/546/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 1 października 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5192);
- 3) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVI/329/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 czerwca 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2740);

- 4) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego III” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVIII/344/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 sierpnia 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 4905, z późn. zm.);
- 5) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Armii Krajowej-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr X/82/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2018 r. poz. 4494);
- 6) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Armii Krajowej-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXVI/618/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 listopada 2023 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 6364);
- 7) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Centrum” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXVIII/232/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 24 września 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2385);
- 8) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Cieślaka-Sikorskiego” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLII/385/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 sierpnia 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 4906, z późn. zm.);
- 9) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Cieślaka-Sikorskiego” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XIV/106/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 września 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 116, poz. 2114);
- 10) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Jezioro Trzesiecko” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XIV/117/07 Rady Miasta Szczecinek z dnia 15 października 2007 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2015 r. poz. 3828);
- 11) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Jezioro Trzesiecko” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr X/81/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 72, poz. 1336);
- 12) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Kaszubska-I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XVIII/143/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 grudnia 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2015 r. poz. 1414, z późn. zm.);
- 13) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Kaszubska-II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LI/442/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 18 grudnia 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2018 r. poz. 487);
- 14) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Kilińskiego” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXI/168/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 6 lutego 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 4907);
- 15) Zmiana tekstowa planu „Kilińskiego” w Szczecinku przyjęta uchwałą Nr VII/50/2024 Rady Miasta Szczecinek z dnia 19 września 2024 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2024 r., poz. 4315);
- 16) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Kilińskiego-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXVIII/255/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 29 sierpnia 2016 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3487);
- 17) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Kilińskiego-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXIV/581/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 września 2023 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5133);
- 18) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLIII/410/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 października 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2014 r. poz. 834, z późn. zm.);

- 19) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr LIII/548/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 8 listopada 2010 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2013 r. poz. 2435);
- 20) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XII/89/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 592);
- 21) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Koszalińska-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXII/288/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 lutego 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1132);
- 22) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Koszalińska-3” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LI/443/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 18 grudnia 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2018 r. poz. 488);
- 23) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Kołobrzaska” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXI/550/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 kwietnia 2023 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2720);
- 24) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Leśna-Żwirownia” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLV/388/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 10 lipca 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3473);
- 25) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Limanowskiego” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXII/343/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 kwietnia 2009 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 52, poz. 1381, z późn. zm.);
- 26) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Limanowskiego I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXIX/356/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 września 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3420);
- 27) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Lipowa” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LX/539/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 marca 2023 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2055);
- 28) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Marcelin-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XVIII/180/04 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 lipca 2004 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 71, poz. 1290);
- 29) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Matejki” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LIV/495/2014 Rada Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 4849);
- 30) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Mierosławskiego” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLIV/417/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 października 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 115, poz. 2221, z późn. zm.);
- 31) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Mierosławskiego” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XXIV/279/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 października 2008 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2009 r. Nr 1, poz. 64);
- 32) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Mysia Wyspa” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXIII/188/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 marca 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1025);
- 33) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Narutowicza I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVIII/401/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 października 2009 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 593);

- 34) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXIX/362/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 czerwca 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2013 r. poz. 4592, z późn. zm.);
- 35) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza III” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLI/358/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 15 maja 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2605);
- 36) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza IV” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXIII/297/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 listopada 2016 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5141);
- 37) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza V” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LI/460/2022 Rady Miasta Szczecinek z dnia 31 sierpnia 2022 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3747);
- 38) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Ordon-Mickiewicza” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLIII/411/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 października 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 110, poz. 2150, z późn. zm.);
- 39) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Ordon-Mickiewicza I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LII/475/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 9 września 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3964);
- 40) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Parkowa” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXI/335/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 marca 2009 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2018 r. poz. 1941);
- 41) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Parkowa I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVIII/442/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 maja 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2189);
- 42) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Parkowa II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XIV/114/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 14 września 2015 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3831);
- 43) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXIX/364/2006 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 czerwca 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2013 r. poz. 2738, z późn. zm.);
- 44) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XLII/449/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 25 stycznia 2010 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 21, poz. 447);
- 45) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XII/90/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 93, poz. 1677);
- 46) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XXVI/223/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 2 lipca 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1926);
- 47) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Pilska-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVIII/345/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 sierpnia 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3059, z późn. zm.);
- 48) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Pilska-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXIV/220/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2016 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 594);

- 49) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Pilska-3” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr X/99/2019 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 maja 2019 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3509);
- 50) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polna-1” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXVI/321/2017 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 stycznia 2017 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 778);
- 51) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polna-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LIV/498/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 4852);
- 52) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polna-3” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XIX/182/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 marca 2008 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2020 r. poz. 4188);
- 53) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polna-4” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr III/21/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 20 grudnia 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2019 r. poz. 589);
- 54) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Polna-5” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLIX/449/2022 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 czerwca 2022 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3034);
- 55) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Raciborki” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XVIII/181/04 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 lipca 2004 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 71, poz. 1291);
- 56) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Sosnowa” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LVII/501/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 7 maja 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2627);
- 57) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Szczecińska” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLII/384/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 sierpnia 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2020 r. poz. 4187);
- 58) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szczecińska I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXVIII/233/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 24 września 2012 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2386);
- 59) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szczecińska II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr L/453/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 czerwca 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2994);
- 60) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szczecińska III” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXIII/205/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 kwietnia 2016 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1974);
- 61) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szczecińska IV” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LIV/467/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 26 lutego 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1373);
- 62) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szkolna” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XLI/430/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 grudnia 2009 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2015 r. poz. 1415)
- 63) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Szkolna-2” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXIV/583/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 września 2021 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5136)

- 64) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Świątki I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr X/80/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 72, poz. 1335, z późn. zm.);
- 65) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Świątki II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LIV/497/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 4851);
- 66) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Świątki III” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr VII/68/2019 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 lutego 2019 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1626);
- 67) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Trzesieka I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LXIV/550/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 1 października 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5196);
- 68) Zmiana tekstowa planu miejscowego „Trzesieka I” w Szczecinku, przyjęta uchwałą Nr XXXIV/550/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 1 października 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 5196);
- 69) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Trzesieka II” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LI/461/2022 Rady Miasta Szczecinek z dnia 31 sierpnia 2022 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3748);
- 70) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Wiatraczna” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LX/519/2018 Rady Miasta Szczecinek z dnia 9 lipca 2018 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3779);
- 71) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu „Winniczna” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXIII/354/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 10 czerwca 2009 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2014 r. poz. 377);
- 72) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Winniczna I” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XXXII/286/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 lutego 2013 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 1131);
- 73) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Zachód III” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr XIV/113/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 14 września 2015 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 3873).
- 74) Zmiana plan „Zachód IV” w Szczecinku, przyjęty uchwałą Nr LI/528/2010 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 września 2010 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 111, poz. 2007).

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Szczecinek

5.2.1. Zarys historii miasta¹

Szczecinek jest miastem o szczególnie interesującej historii, sięgającej jeszcze czasów przedlokacyjnych. Ślady najstarszego osadnictwa w okolicach dzisiejszego miasta pochodzą z epoki brązu. Na okres wczesnego średniowiecza datowane są grodziska obronne na dzisiejszym wzgórzu Przemysława i Zamek, położone nad brzegiem jeziora Trzesiecko. Miasto jako organizm w dzisiejszym rozumieniu, powstało w połowie XIV w. w pobliżu istniejącej słowiańskiej osady Kiecz -

¹ Zarys historii miasta zaczerpnięto z *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2013-2016* autorstwa Jadwigi Kowalczyk-Kontowskiej.

usytuowanej na południowym brzegu jeziora Wielimie. Dokładna data lokacji miasta na prawie lubeckim nie jest znana, gdyż dokument lokacyjny zaginął.

W niemieckiej literaturze fachowej, a później także polskiej, przyjęto jako najbardziej prawdopodobny czas lokacji 1310 rok, a samą lokację wiązano z osobą księcia Wacława IV. Proces lokacyjny trwał dość długo i dopiero około połowy XIV w. został zakończony. Na założenie miasta wybrano obszar stosunkowo płaski, o lekkim skłonie na południe, w kierunku jeziora Trzesiecko. Teren otaczający miasto jest bardzo urozmaicony pod względem form geomorfologicznych i wznosi się od 132 do 160 m n.p.m. (dane współczesne). To właśnie miejsce lokacji i uwarunkowania terenowe - poza problemami natury politycznej i finansowej - zdecydowały o możliwościach rozwoju i obecnym kształcie miasta. Przy lokacji wytyczono rynek i w miarę regularną sieć ulic przecinających się pod kątem prostym. Całą powierzchnię miasta podzielono na działki budowlane w kształcie prostokąta, przy czym do rynku przylegały krótszym bokiem. Zostały zabudowane w większości budynkami szczytowymi. Boczne uliczki otaczające rynek zasiedlone były przez rzemieślników na ogół tej samej specjalności, dlatego też pozostałością po tym są do dziś nazwy niektórych ulic, np. ul. Szewska. W ciągu XIV w. na rynku wzniesiono ratusz jako siedzibę władz, a w południowo-zachodnim kwartale, poza rynkiem, zbudowano pierwszy kościół w Szczecinku - pod wezwaniem św. Mikołaja. W miarę upływu czasu powstał przy nim cmentarz. Miasto otoczono wałami ziemnymi wzmocnionymi palisadą i fosą. Od południa miasto chronił, zbudowany na przybrzeżnej wyspie na potrzeby książąt pomorskich, zamek i wody jeziora. Do miasta wiodły trzy bramy: od zachodu - Kołobrzaska, zwana też Białogardzką, od wschodu - Gdańska lub Pruska i najmniejsza, od południa, łącząca miasto z zamkiem książęcym. Na zachód od miasta, daleko za Bramą Białogardzką (przypuszczalnie przy skrzyżowaniu dzisiejszych ulic: Kościuszki i Jeziornej) w XIV w. wzniesiono Kaplicę Krzyża Świętego, a na północnym wschodzie na wzgórzu - szpital, kaplicę i cmentarz.

Szczecinek istniał w granicach średniowiecznych przez wiele wieków. Ze względu na położenie pomiędzy dwoma jeziorami (Trzesiecko i Wielimie), otoczony podmokłymi terenami i bagnami, a także z powodów natury polityczno-gospodarczej nie miał możliwości rozwoju przestrzennego. Szczególnie trudnym okresem dla miasta był wiek XVII i początek wieku XVIII. Liczne wojny, w tym wojna trzydziestoletnia, przemarsze wojsk i wynikające stąd ciężary wojenne jakie zmuszeni byli ponosić mieszkańcy miasta, nie tylko nie sprzyjały wzbogacaniu się szczecineckiego społeczeństwa, a tym samym architektonicznemu i urbanistycznemu rozwojowi miasta, ale doprowadziły do zubożenia. Nieremontowane budynki niszczały, a miasto upadało. Jeszcze w pierwszej połowie XVIII w. nie zdołało podnieść się z tych zniszczeń i groziło mu, że w krótkim czasie stanie się zwykłą osadą wiejską. Kolejnym czynnikiem jaki miał wpływ na wygląd i architektoniczny kształt miasta był materiał budowlany. Do drugiej połowy XIX w. przeważała zabudowa drewniana, w największym stopniu o konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem najpierw gliną, cegłą glinianą, a następnie bardziej trwałym budulcem - cegłą ceramiczną. Stąd też, niezwykle niszczycielskie okazały się dla miasta dwa żywioły: woda i ogień. Kondycja miasta zaczęła poprawiać się pod koniec XVIII w. Duże znaczenie gospodarcze miała pomoc rządu w postaci pożyczek i kredytów. Celem tych poczynań była likwidacja zniszczeń po wojnie siedmioletniej. Ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego dla Szczecinka było ożywienie komunikacji po zagarnięciu Prus Królewskich w pierwszym rozbiórce Polski. Miasto znalazło się na szlaku łączącym nowo zdobyte terytoria z państwem pruskim.

Wielkie znaczenie dla rozwoju miasta miało obniżenie wód jeziora Wielimie przeprowadzone w latach 1780-1784. To potężne przedsięwzięcie pozwoliło na uzyskanie nowych gruntów. Znaczniejsze ożywienie gospodarcze i inwestycyjne w mieście nastąpiło w pierwszym dziesięcioleciu po wojnach napoleońskich. Wówczas przeprowadzono w Prusach reformy przekształcające ustrój państwa - m.in. wprowadzono gospodarkę kapitalistyczną. W myśl ustaleń z 1818 roku Szczecinek

stał się siedzibą władz powiatowych, a także jednostką sądu okręgowego. Zniesienie pańszczyzny w Prusach umożliwiło napływ ludności wiejskiej do Szczecinka. Liczba mieszkańców zdecydowanie wzrosła (w 1812 roku Szczecinek zamieszkiwało 1 749 osób, a już w 1843 roku - 4 054). Zwiększała się też liczba domów. W 1800 roku było ich 299, w 1825 roku - 347, w 1840 roku - 378, a w 1855 roku - 466.

Od początku XIX w. rozwój urbanistyczny miasta postępował wzdłuż trzech szlaków komunikacyjnych: na północ w kierunku Koszalina, na północny-wschód w kierunku Gwdy oraz na południe - w kierunku Jastrowia. W tym czasie częściowo zabudowane były już przedmieścia Colberger Vorstadt (obecnie ul. Bohaterów Warszawy - fragment od skrzyżowania z ul. Podwale i fragment dzisiejszej ul. Kościuszki), Cösliner Vorstadt (obecnie ul. Koszalińska), Danziger Vorstadt (obecnie ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego) i Preussische Vorstadt (obecnie ul. Lipowa). Według planu, wykonanego w grudniu 1844 roku przez Bellardiego, granice starego lokacyjnego miasta zamykał rów Chyży (dawna Der Kietz Graben), przebiegający od zachodu i częściowo północy i rów młyński - Młynówka (dawniej Der Mühle Graben) okalająca miasto od wschodu i południa. Przy ul. Kościuszki (dawna Mackensenstrasse) zlokalizowany był folwark Bügen Gut (obecnie teren Sądu Rejonowego i więzienia), przeniesiony po pierwszej połowie XIX w. 3 km na północ od centrum miasta (obecnie ul. Bugno). Na zakończeniu ul. Lipowej (dawna Lindenstrasse) znajdował się drugi folwark, zwany wówczas Horngut. Na północ od rynku miejskiego, poza rowem, ciągnęła się ul. 1 Maja (dawna Friedrichstrasse). W północnej części miasta, nad rzeczką Niezdobną, usytuowana była piapiernia.

Na początku XIX w. na wzgórzu św. Jerzego (zwanego również Wzgórzem Stodół) istniały trzy cmentarze: po stronie wschodniej – cmentarz ewangelicki, po stronie zachodniej - cmentarz dla ubogich, na którym pochowano także żołnierzy francuskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii z Rosji, od północy cmentarz żydowski. Założony w poprzednim stuleciu na wzgórzu kirkut służył ludności żydowskiej nie tylko zamieszkałej w Szczecinku, lecz również z Koszalina, Sławna, Polanowa, Miastka, Sianowa, Darłowa i Bobolic. W centrum wzgórza św. Jerzego - już od 1583 roku (od czasu jednego z największych pożarów miasta) lokalizowane były zabudowania gospodarcze (stodoły) należące do mieszkańców głównie ul. Lipowej. W 1848 roku w wyniku pożaru większość ze stodół (około 80 budynków) spłonęła, w tym również prawdopodobnie został strawiony przez ogień żydowski dom przedpogrzebowy zlokalizowany na terenie kirkutu. W związku z tym, w 1862 roku zbudowano nowy - murowany dom przedpogrzebowy - budynek istniejący do dziś. W 1842 roku na wschód od miasta, przy drodze do Gwdy, założono nowy cmentarz ewangelicki - obecnie cmentarz komunalny.

W pierwszej połowie XIX w. wznoszono w mieście, podobnie jak w XVIII w., budynki o drewnianej konstrukcji szkieletowej. W Szczecinku, w związku z częstymi pożarami, elektor Fryderyk III zakazał wznoszenia budynków drewnianych, udzielił ulg cegielniom domeny szczecineckiej i na okres 5 lat uwolnił je od wszelkich opłat i podatków. W wyniku tych działań w pejzażu miejskim Szczecinka dominowały niewielkie domy szachulcowe, czasami dwukondygnacyjne, ale kryte dachówkami ceramicznymi.

Znaczącymi inicjatywami budowlanymi w tym okresie była budowa w 1845 roku przy ul. Kościuszki zbrojowni dla 3 Batalionu 21 Regimentu Pruskiej Obrony Krajowej. Budynek wzniesiono według projektu inspektora budowlanego z Białogardu – Blaurocka. Był on również projektantem wzniesionego w 1852 roku nowego szczecineckiego ratusza, usytuowanego w północnej pierzei rynku (dotychczasowy ratusz stojący bliżej środka placu został rozebrany).

W latach pięćdziesiątych XIX w. przebudowano i poszerzono budynek gimnazjum Księżej Jadwigi (Fürstin Hedwig Gymnasium) przy ul. P. Skargi (dawna Predigerstrasse). Przy ul. Bohaterów Warszawy (dawna Königstrasse) powstał ogromny III kondygnacyjny gmach poczty, zbudowany jak

większość budynków w mieście w drewnianej konstrukcji szkieletowej. Pełnił funkcję biura pocztowego, mieszkania pocztmistrza oraz zajazdu dla podróżujących.

W drugiej połowie XIX w. nastąpił szybki rozwój miasta. Zdecydowanie wzrosła liczba mieszkańców (w 1875 roku zamieszkiwało 7 052 osób). W latach 1866-1868 uzyskano nowe tereny miejskie poprzez obniżenie poziomu wód w jeziorze Trzesiecko i Wielimie (była to już druga inwestycja tego typu). Zasypano wówczas odpływ Niezdobnej przed zamkiem kierując go do Młynówki, zasypano rów Junacki i rów przy nieistniejącej już dzisiaj ul. Garbary (dawna Lohmühlenstrasse). Zasadnicze jednak znaczenie dla rozwoju miasta miało usprawnienie komunikacji: od 1849 roku zaczęto budowę szos, a od lat siedemdziesiątych XIX w. budowę kolei. W latach 1878-1879 miasto zyskało połączenie z Białogardem, Słupskiem, Piłą i Czarnem. Znacznie ożywiło to wymianę towarową i rozwój handlu. W latach 1875-1900 liczba mieszkańców wzrosła o 40 %, tj. wynosiła 10 785, w związku z czym nastąpiło ożywienie w budownictwie mieszkalnym. W 1871 roku w Szczecinku znajdowało się 535 domów, w 1885 roku - 678 domów, a w 1895 roku - 699 domów. Zdecydowanie też zaczęło zmieniać się miasto - wytyczono nowe ulice, m.in. w 1873 roku poprowadzono po linii dawnego rowu Junackiego ul. Podwale (dawna Wallstrasse), przebito ul. Parkową (dawna Parkstrasse), rok później wytyczono ul. Jeziorną (dawna Seestrasse). Po obniżeniu wód jezior możliwe było zagospodarowanie dawnych pastwisk zamkowych, m.in. wytyczenie ul. Bolesława Limanowskiego (dawna Augustastrasse).

W tym czasie zmieniała się także struktura przestrzenna starego miasta. Jeszcze na początku lat siedemdziesiątych XIX w. mieszkańcy miasta inwestowali przede wszystkim w budynki gospodarcze, rzemieślnicze, rozbudowywali zaplecza domów. Od początku lat osiemdziesiątych XIX w. zauważa się większą dbałość o wygląd domów rzemieślników i kupców. Pojawiają się projekty dwu- i trzykondygnacyjnych, murowanych kamienic przy obecnych ulicach: Władysława Bartoszewskiego, Bohaterów Warszawy, Koszalińskiej (dawna *Köslinerstrasse*) i Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawna *Bismarckstrasse*), która została przedłużona i rozbudowana po powstaniu kolei i wybudowaniu dworca. Budowano kamienice eklektyczne z elementami stylu neorenesansowego i klasycystycznego. W częściach parterowych umieszczano zazwyczaj pomieszczenia handlowe bądź usługowe, a na poziomie pierwszego piętra mieszkanie właściciela. Wyższe kondygnacje i oficyny przeznaczane były na wynajem. Taki podział funkcji czytelny jest w kompozycji fasady najbardziej dekoracyjną oprawę posiadają ściany elewacji na poziomie pierwszego piętra stosowane są inne faktury tynku bądź inny rodzaj boniowania; okna obramowane są bogato profilowanymi opaskami, zwieńczone trójkątnymi lub półkolistymi nadprożami, a przestrzenie okienne wypełniają pilastry, bądź półkolumny. Często w ławach podokiennych pojawiały się tynkowe plakiety o roślinnej dekoracji, a także medaliony z ludzkimi główkami. Znacznie skromniejszą dekorację architektoniczną posiadały wyższe kondygnacje.

Zmieniały się domy i kamienice prywatne, ale powstawały też obiekty miejskie. W 1862 roku wybudowano halę sportową przy szkole miejskiej przy ul. 1 Maja. W 1883 roku wybudowano dom pastorów przy ul. P. Skargi ze środków gminy ewangelickiej św. Mikołaja (Nikolai Kirche), a w 1870 roku wzniesiono przy ul. Rzecznej (dawna Wilhelmstrasse) kaplicę Gminy Apostolskiej.

W latach 1872-73 zbudowano dla gimnazjum im. Księżnej Jadwigi nowy neogotycki gmach, zwany Domem Dyrektorów (Direktor Gebäude). W tym też czasie przedłużono ul. Ks. Elżbiety (dawna Kirchestrasse, następnie Hedwigstrasse), a na jej zakończeniu wybudowano halę sportową. W 1884 roku przy ul. 1 Maja gmina żydowska wzniosła murowaną synagogę, zbudowaną na miejscu wcześniejszej pochodzącej z 1824 roku, a spalonej w czasie wystąpień antysemitycznych. W 1892 roku wybudowano wieżę strażacką przy obecnej ul. Strażackiej 3A (dawna Niesedopstrasse).

W ostatnim ćwierćwieczu XIX w. rozpoczął się proces intensywnego rozwoju budownictwa przemysłowo-handlowego. W 1878 roku powstała w Szczecinku odlewnia żelaza zlokalizowana przy

ul. Kościuszki, w 1888 roku fabryka kamieniarska Fühlbrügge oraz rzeźnia. Od 1890 roku istniał w mieście młyn parowy, od 1894 roku cementownia i wytwórnia mebli. Ponadto funkcjonowały gorzelnia i browar. Ze względu na ogromne potrzeby w zakresie budownictwa, w mieście istniało wiele firm budowlanych.

Szczecinek w początku XX w. był miastem dość dobrze rozwiniętym. Jego wielkość i kształt znakomicie ilustruje zachowany plan miasta wykonany przez Neubauera w 1891 roku, a poprawiony w 1903 roku. Granice miasta od południa wyznaczały usytuowane przy ul. Klasztornej (dawna Klosterweg) mleczarnia, folwark wojskowy i położony w znacznej od nich odległości tartak. Dalej, przy ul. Wacławowa IV (dawna Bahnhofstrasse): siedziba nadleśnictwa, młyn parowy oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Emkego (obecnie hala targowa. dawniej Zakłady „Polam”). Od zachodu miasto zamykały budynki szpitala oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Meyera (obecnie okolice ulicy Myśliwskiej). Północną zaś granicę administracyjną wyznaczała ul. Zielona (dawna Grünstrasse), biegnąca łukiem od ul. Koszalińskiej (dawna Köslinerstrasse) do ul. Kaszubskiej (dawna Friedrichstrasse), w kierunku rzeźni i znajdującej się dalej fabryki mydła. Od wschodu miasto zamykały ul. Winniczna (dawna Am Weinberg) i Plac Winniczny (Weinberg Platz).

W początkach XX w. miasto zyskało kilka monumentalnych budynków użyteczności publicznej, m.in. wzniesiony w 1900 roku gmach sądu, a w 1902 roku nowy budynek Starostwa Powiatowego. W latach 1905-1908 wybudowany został neogotycki kościół ewangelicki pod wezwaniem Neue Nikolai Kirche (obecnie pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny). Zaprojektował go berliński architekt Oskar Hosffeld, twórca neogotyckich świątyń m.in. w Poznaniu, Legnicy, Flensburgu, Bydgoszczy i Ostródzie. Nadzór budowlany nad realizacją tego ogromnego przedsięwzięcia sprawował Okręgowy Inspektor Budowlany A. Schäffer, a udział w budowie miało większość znaczących firm Szczecinka. W 1913 roku powstał w Szczecinku nowy gmach gimnazjum. Budynek ten usytuowano na terenie parku miejskiego, u wylotu dzisiejszej ul. Księżnej Elżbiety. W tym samym roku przy obecnej ul. Kościuszki rozpoczęto budowę koszar dla wojska. Zostały one zasiedlone przez 2 Regiment Strzelców. W latach 1910-1911 wzniesiono wieżę poświęconą kanclerzowi Niemiec – Otto von Bismarckowi. W 1948 roku wieży nadano nazwę Przemysława II, na cześć księcia wielkopolskiego zamordowanego w 1296 roku przez margrabiów brandenburskich.

Do czasu wybuchu I wojny światowej trwał intensywny rozwój budownictwa prywatnego. Zabudowywane były m.in. ul. Orzona (dawna Stelterstrasse), ul. Bolesława Limanowskiego i ul. Witolda Pileckiego (dawna Victoriastasse). Wznoszono wille oraz kamienice o niezwykle interesującej architekturze, z wielobarwnymi elewacjami, powstałych w wyniku łączenia ścian murowanych z fragmentami szachulcowymi, z bryłami urozmaiconymi ryzalitami, wykuszami, dekoracją architektoniczną.

Na początku XX w. przebudowano także budynki w południowo-wschodniej i wschodniej pierzei pl. Wolności. Nowe trzykondygnacyjne kamienice nadały mu wielkomiejskiego wyrazu. Kamienice o podobnej kubaturze wznoszono przy ulicach: Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Koszalińskiej, Bohaterów Warszawy, Władysława Bartoszewskiego. Budowane były z ogromnym rozmachem. W wielu z nich widoczny jest wpływ secesji. Czytelny jest w nieregularnych bryłach, nieregularnej linii fasad, a przede wszystkim w ich dekoracji: zamknięciu otworów okiennych, opaskach okiennych, plaketach dekoracyjnych o niespokojnej wijącej się linii, dekoracji krat balkonowych.

Większość projektów tych kamienic powstała w firmach szczecineckich. Do czołowych projektantów i budowniczych końca XIX i początku XX w. należy zaliczyć: Roberta Schroeibera, Alberta Conradi, Eckarda Neubauera, właściciela zakładu budowlanego Ernsta Duske i Patzwalda. W czasach późniejszych, w latach 20. i 30. XX w. na terenie Szczecinka projektowali m.in. Saeker i Walter Litzkow.

W latach 20. i 30. XX w. Szczecinek rozwinął się jako miasto turystyczne. Było to możliwe dzięki założeniu parku miejskiego, a także wykupieniu w 1902 roku od Skarbu Państwa jeziora Trzesiecko. Najstarsza część parku miejskiego została założona w trzecim ćwierćwieczu XIX w. na pozyskanych nowych terenach, powstałych po przeprowadzeniu prac melioracyjnych i obniżeniu poziomu wód jeziora Wielimie i Trzesiecko. Inicjatorem i propagatorem jego powstania był sędzia Selter. W latach następnych sukcesywnie je zagospodarowywano - wytyczano nowe aleje spacerowe, budowano przystanie z pomostami i drewniane altanki, pojawiły się plaże miejskie. Już w 1900 roku po Trzesiecku kursowała łódź spacerowa „Jadwiga” (Hedwiga). W 1913 roku nad brzegiem jeziora zbudowano gmach gimnazjum ks. Jadwigi - obecnie I Liceum Ogólnokształcące, a w 1927 roku muszlę koncertową oraz urządzono przed nią plac z dużym gazonem trawiastym. W latach 1933-1934 wprowadzono zmiany do założenia parkowego - wzniesiono nową halę koncertową, urządzono partery z fontanną, umocniono nadbrzeże jeziora. W miejscu starego ogrodu zamkowego urządzono park różany z fontanną (Goldenfischbecken). Do architektury parkowej wprowadzono nowe kompozycje, wyodrębniono skwery otoczone żywopłotem.

Po I wojnie światowej, w czasach wielkiej inflacji (w latach 1919-1923) utrudnione było budownictwo prywatne, jednak ogromne potrzeby mieszkaniowe, wiążące się z wewnętrzną kolonizacją w Niemczech, napływem do Szczecinka osadników z obszaru Prowincji Poznańskiej i z Prus Wschodnich, skutkowały założeniem w 1919 roku Towarzystwa Użyteczności Publicznej Budowy Domów i Osiedli Mieszkaniowych. Dzięki tej inicjatywie wybudowano w tych trudnych czasach 42 domy ze 114 mieszkaniem. Inicjatywę Towarzystwa kontynuowano w latach następnych.

W latach 30. XX w. powstawało głównie budownictwo jednorodzinne, lokalizowane we wschodniej, zachodniej i południowej części miasta. Były to domy o niewielkiej powierzchni użytkowej i skromnej, pozbawionej detalu architektonicznego bryle. Do inwestycji państwowych w latach trzydziestych XX w. należała budowa koszar przy obecnej ul. Słowiańskiej (dawna Deutschestrasse).

Po zakończeniu II wojny światowej, w okresie od 1945 do 1947 roku, znaczna część budynków uległa zniszczeniu, a część wyburzeniu. Stan ten obrazuje *Plan Szczecinka z naniesionymi szkodami wojennymi z 1947 r.*, przechowywany w zbiorach Archiwum Państwowego w Szczecinku. Najwięcej zniszczeń powstało w obrębie śródmieścia, gdzie wyburzono cały kwartał na rogu Placu Wolności i ul. Władysława Bartoszewskiego, kwartał pomiędzy ul. Władysława Bartoszewskiego a ul. Sadową, poza tym - kamienice m.in. przy ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego (naprzeciw ul. Winnicznej i przy zbiegu z ul. Lipową). Zniszczono także pojedyncze budynki m.in. przy ulicach: Mickiewicza, 1 Maja, Szewskiej, Mariackiej. W ich miejsce na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. powstała zabudowa blokowa. Z roku na rok pogłębiał się zły stan kamienic i domów, szczególnie ryglowych, które ze względu na swą nietrwałą z natury konstrukcję, były najbardziej narażone na czynniki destrukcyjne i zaczęły znikać z krajobrazu miasta. Dotyczy to między innymi historycznej parterowej zabudowy przy ul. Szewskiej, ul. Garbary, ul. Rzeczej, ul. Koszalińskiej czy zachodniej części ul. Kościuszki. Szczecinek „szarzał” i niszczał, wyburzano coraz więcej obiektów, nic nie budowano. Sytuacja ta była spowodowana wieloma czynnikami, m.in. brakiem umiejętności remontowania konstrukcji szkieletowej, w jakiej większość szczecineckich budynków została zbudowana, a także swoistym podejściem władz i mieszkańców do tego typu budownictwa, określanego jako „pruskie”.

Poza obszarem centrum zaczęły powstawać osiedla mieszkaniowe. Jako pierwsze zaprojektowano w latach 1961-1962 osiedle „Kościuszki”. W latach następnych osiedle to przedłużono w stronę północną w oparciu o projekt „Kościuszki II”, który przewidywał budowę bloków w miejsca wyburzanej historycznej substancji mieszkaniowej przy ul. Koszalińskiej, ul. Mierosławskiego i budynek na rogu ul. Kościuszki i ul. Jeziornej.

Podobna sytuacja zaistniała w obrębie starego miasta. W nowoprojektowanej zabudowie nie przestrzegano historycznego podziału ulic i działek. W efekcie, w latach 70. i 90. XX w. w obrębie starego miasta, głównie w części północno-wschodniej (m.in. ul. Podgórna, ul. Reja, ul. Rieczna, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego) został zupełnie przekształcony historyczny układ urbanistyczny. W miejsce wyburzanej starej substancji mieszkaniowej powstawała nowa, wielokondygnacyjna, blokowa zabudowa.

Dnia 1 stycznia 2010 roku na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 roku w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. z 2009 r. Nr 120, poz. 1000), w obszar administracyjny Miasta Szczecinek włączono wsie: Świątki i Trzesieka.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Współczesny krajobraz Szczecinka jest bardzo silnie uwarunkowany jego historią oraz geograficznym położeniem między jeziorami Trzesiecko i Wielimie. Szczególnie odnosi się to do centrum miasta, stanowiącego średniowieczny układ urbanistyczny objęty ochroną konserwatorską. Do historycznego centrum miasta Szczecinek przylegają kwartały zabudowy, głównie mieszkaniowej, które zaczęły powstawać w II połowie XIX wieku. W wyniku rozwoju miasta obszary zabudowy śródmiejskiej o funkcji mieszkalnej, usługowej i w mniejszym stopniu produkcyjnej, zaczęły obejmować tereny, które we wcześniejszych wiekach stanowiły przedmieścia Szczecinka (osady) przy drogach wyjazdowych w kierunku: Koszalina, Słupska, Piły i Barwic. Układ przestrzenny miasta powstał w wyniku świadomych działań planistycznych i regulacyjnych porządkujących strukturę miasta na przełomie XIX i XX w. Mimo późniejszych przekształceń i nawarstwień, w strukturze przestrzenno-funkcjonalnej miasta można wyróżnić czytelne elementy, które stanowią świadectwo jego rozplanowania i uporządkowanym rozwoju.

Centrum miasta zlokalizowane nad rzeką Niezdobną w pobliżu jeziora Trzesiecko położone jest w miejscu historycznego układu lokacyjnego z XIV w. Układ ulic został w większości zachowany. Wzdłuż nich wznoszą się historyczne kamienice z końca XIX w. i pierwszej połowy XX w. Na przestrzeni lat po zakończeniu II wojny światowej historyczna tkanka miejska ulegała stopniowej degradacji i systematycznie była uzupełniana zabudową mieszkaniową oraz usługową z okresu komunistycznego, często dysharmonizującą z zabytkowym otoczeniem. Oddalając się od centrum miasta widoczny jest wzrost udziału wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej złożonej z historycznych budynków i współczesnych bloków. Zabudowa ta stopniowo jest zastępowana niską zabudową mieszkaniową jednorodzinną, pochodzącą sprzed II wojny światowej, z charakterystycznymi stromymi dwuspadowymi dachami, która została uzupełniona współczesną zabudową mieszkaniową jednorodzinną zróżnicowaną pod względem architektonicznym.

Okres po 1945 roku był czasem dynamicznego rozwoju budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego, w wyniku, którego w krajobrazie miasta można wyróżnić zwarte i uporządkowane zespoły bloków, które niejednokrotnie zostały wciśnięte w ówczesną zabudowę. Na peryferiach miasta w kierunku Piły i Koszalina oraz przy zabytkowym dworcu kolejowym wykształciły się dzielnice przemysłowo-usługowe o zabudowie o niskich walorach architektonicznych i estetycznych.

Niestety w strukturze miasta liczne są również braki zabudowy, w tym - szczególnie dotkliwe z punktu widzenia percepcji krajobrazu kulturowego – widoczne w centrum historycznego miasta, tj. w pierzejach wzdłuż ulic. Puste przestrzenie są miejscami, gdzie zabudowa nigdy nie została wykształcona lub miejscami, gdzie zdegradowana zabudowa została zburzona i zastąpiono ją po II wojnie światowej zabudową dysharmonizującą z historycznymi budynkami. Negatywny wpływ na

stopień zachowania zabudowy obszaru centrum miasta miała przebudowa układu komunikacyjnego ul. Jana Pawła II oraz wymiana zabudowy historycznej na współczesną.

Cennym z punktu walorów krajoznawczych miasta jest położenie Szczecinka nad brzegiem jeziora Trzesiecko. Wzdłuż linii brzegowej jeziora, od zachodu w kierunku południowo-wschodnim między brzegiem a zwartą zabudową miejską, zlokalizowany jest Park Miejski o wysokich wartościach przyrodniczych i kulturowych. W jego obrębie lub też w otoczeniu znajdują się jedne z najcenniejszych zabytków Szczecinka, jak Zamek Książąt Pomorskich, kościół pw. NNMP, budynek Szkoły Muzycznej. Centralna część Parku Miejskiego stanowi zabytek wpisany do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego.

Podsumowując, w skali miasta, którego historyczna zabudowa ukształtowana głównie w XIX w. oraz I połowie XX w. obejmuje znaczną powierzchnię terenu, należy stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo dużym i względnie zwartym pod względem zabudowy i zagospodarowania obszarem, który na przestrzeni lat był systematycznie uzupełniany zabudową współczesną o zróżnicowanej wartości architektonicznej.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Najcenniejszymi elementami dziedzictwa kulturowego Szczecinka są zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego prowadzonego przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

Największy powierzchniowo obszar zabytkowy miasta stanowi średniowieczny układ urbanistyczny (nr rej. 42 z 4 września 1956 r.), obejmujący teren ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Powstańców Wielkopolskich, Ordon, granicą działki nr 318, ulicami Junacką i Podwale. Teren ten w części północnej zdewastowany został współczesną zabudową, zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic. Obszar obejmuje najcenniejsze pod względem kulturowym tereny Szczecinka. Jest to strefa objęta szczególną ochroną konserwatorską, na którą składają się trzy elementy: restytucja historycznej struktury urbanistycznej wraz z konserwacją, restauracją i modernizacją obiektów pod ochroną konserwatorską oraz pełne dostosowanie nowych inwestycji do charakteru zabudowy historycznej (głównie XIX-wiecznej).

Drugim zabytkowym obszarem, zajmującym szczególną rolę w układzie urbanistycznym i krajobrazie Szczecinka jest Park Miejski o powierzchni 9 ha, rozciąga się wzdłuż jeziora Trzesiecko oraz pomiędzy ulicami: Jasną, Ordon, Pl. Sowińskiego, 3 Maja i Mickiewicza. Historyczne założenie parkowe zostało wpisane decyzją z dnia 12 czerwca 1980 roku do rejestru zabytków pod nr A-1104.

Wśród pozostałych zabytków nieruchomych wysokimi walorami charakteryzują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego:

- wieża kościoła św. Mikołaja położona przy ul. Księżnej Elżbiety,
- południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich, zwane skrzydłem Filipa II, przy ul. Mickiewicza 2,
- cerkiew prawosławna (dawna sala modlitw Towarzystwa Gminnego) przy ul. Szkolnej 6,
- spichlerz przy Pl. Sowińskiego 4,
- spichlerz przy ul. Junackiej 7,
- dwór wraz z parkiem przy ul. Bugno,
- budynek Szkoły Muzycznej im. Oskara Kolberga przy ul. 3 Maja 2,
- budynek Muzeum Regionalnego w Szczecinku przy ul. Szkolna 1,
- wieża ciśnień na wzgórzu św. Jerzego,
- kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny przy ul. 3 Maja 1,

- budynek Sądu Rejonowego przy ul. Bohaterów Warszawy 42,
- budynek Poczty Polskiej wraz z bramą wjazdową przy ul. Bohaterów Warszawy 36,
- budynek Szkoły Podstawowej nr 1 im. Adama Mickiewicza wraz z salą gimnastyczną przy Placu Wazów 1,
- budynek dawnego żydowskiego domu przedpogrzebowego przy ul. Wodociągowej,
- budynek dworca kolejowego przy ul. Dworcowej 1,
- ciężki schron bojowy typu B-werk przy ul. Kościuszki 93.

Architektura sakralna

Do obiektów o wysokich walorach zabytkowych należy zaliczyć budynki sakralne związane z różnymi odłamami chrześcijaństwa:

- 1) wieża kościoła św. Mikołaja - późnogotycka pozostałość najstarszego szczecineckiego kościoła powstałego w XIV w. (wieża pochodzi z XVI w.),
- 2) kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny - powstały w latach 1905-1908 jako kościół ewangelicki,
- 3) kościół pw. Świętego Ducha - wybudowany w 1923 roku, którego bryła została zmieniona i rozbudowana w latach 2002-2003,
- 4) kościół pw. Świętej Trójcy - dawny dom gminy ewangelickiej powstały około 1910 roku i obecnie stanowiący cerkiew prawosławną,
- 5) kościół ewangelicko-augsburski - wzniesiony na przełomie XIX i XX w. na Wzgórzu św. Jerzego jako dom przedpogrzebowy przedwojennej gminy żydowskiej,
- 6) kaplica cmentarna - powstała w 1910 roku na cmentarzu komunalnym.

Cmentarze

Istotnym elementem dziedzictwa kulturowego miasta są tereny cmentarzy. W granicach Szczecinka znajduje się kilka cmentarzy historycznych, do których należą:

- 1) cmentarz komunalny przy ul. Władysława Cieślaka - cmentarz założony w 1842 roku z zachowanym historycznym układem kwater oraz zielni i urządzonym współcześnie lapidarium. Na terenie cmentarza znajduje się kaplica wybudowana w 1910 roku oraz współczesne pomniki: pomnik lotników amerykańskich wg projektu artysty rzeźbiarza Zygmunta Wujka z Koszalina, pomnik żołnierzy Armii Krajowej. Od strony południowej przylega do niego cmentarz wojenny,
- 2) cmentarz wojenny przy ul. Władysława Cieślaka - urządzony w latach 60. XX w., na którym spoczywa 4429 żołnierzy radzieckich z 2 Frontu Białoruskiego oraz 39 żołnierzy polskich z I Armii Wojska Polskiego. Prochy ich ekshumowano ze 143 miejscowości i pobojozisk dawnych województw koszalińskiego, słupskiego i piłskiego. W centrum cmentarza wojennego usytuowany jest pomnik Zdobywców Wału Pomorskiego, zrealizowany wg projektu Melchiora Zapólnika i Romualda Grodzkiego,
- 3) dawny cmentarz ewangelicki na Wzgórzu św. Jerzego - usytuowany na wschodnim stoku wzniesienia, założony w XVII w. jako cmentarz miejski, obecnie nieczynny, z zachowanym jedynie starodrzewiem,
- 4) dawny cmentarz ewangelicki w Trzesiece z zachowanym układem kwater i drzewostanem, obiekt nieczynny,

- 5) cmentarz żydowski z dawną kaplicą cmentarną (obecnie świątynią kościoła ewangelicko-augsburskiego), usytuowany w północno-zachodniej części Wzgórza św. Jerzego - obiekt niezachowany.
- 6) cmentarz żołnierzy napoleońskich, usytuowany w zachodniej części Wzgórza św. Jerzego, zwany cmentarzem dla ubogich - w latach 1812-1813 pochowano na nim żołnierzy napoleońskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii po klęskę w Rosji. Ku pamięci spoczywających wzniesiono w 1997 roku pomnik dłuta artysty Zygmunta Wujka. Cmentarz jest nieczynny.

Najstarszą szczecinecką nekropolią był cmentarz przy nieistniejącym kościele pw. św. Mikołaja w centrum miasta. Cmentarz był częściowo likwidowany w trakcie kolejnych inwestycji prowadzonych w XX i XXI w. Liczne pochówki odnajdowane w 2000 roku przy budowie obiektu handlowo-usługowego ekshumowano i pochowano w części lapidarium na cmentarzu komunalnym w Szczecinku. Następne groby zostały ekshumowane przy budowie funkcjonującej galerii handlowej *Hosso*.

Architektura militarna

Z uwagi na fakt, że w dziejach Szczecinka istotną rolę odgrywało wojsko, ważnymi elementami dziedzictwa kulturowego miasta są obiekty militarne. Obecnie na obszarze miasta znajdują się:

- schrony bojowe stanowiące elementy umocnień Wału Pomorskiego - pierwsze obiekty odcinka Kloster i Neustettin powstały w latach 1934-1937, a następnie zabudowania pod koniec działań II wojny światowej na przełomie 1944 i 1945 roku. Najcenniejszym obiektem jest schron typu B-werk znajdujący się przy ul. Kościuszki, który obecnie został zaadaptowany na potrzeby muzeum,
- budynek zbrojowni przy ul. Kościuszki 23 - wzniesiony w 1845 roku, w którym po 1945 roku mieściła się siedziba urzędu bezpieczeństwa; w latach 50. XX w. przekształcony na mieszkania i pomieszczenia biurowe,
- zespół obiektów pokoszarowych pomiędzy ulicami: Kościuszki, Myśliwską i Polną - budowę rozpoczęto w pierwszych latach XX w. w rejonie ulic: Kościuszki i Myśliwskiej i ukończono około 1913 roku; w latach 30. XX w. rozbudowano je o zespół obiektów przy ul. Polnej; obecnie zagospodarowane na cele mieszkaniowe lub usługowe, część obiektów została wyburzona,
- zespół obiektów pokoszarowych przy ul. Słowiańskiej - obiekty wzniesiono w latach 30. XX w.; obecnie zagospodarowane na cele mieszkaniowe, szkolne, magazynowe i przemysłowe.

Historyczna zabudowa mieszkalna

Historyczna zabudowa mieszkalna Szczecinka pochodzi głównie z drugiej połowy XIX w. oraz z pierwszej połowy XX w. Najcenniejsze kamienice zachowały się przy ulicach: Bohaterów Warszawy, Witolda Pileckiego, Limanowskiego, Lipowej, Koszalińskiej, Kościuszki, Władysława Bartoszewskiego, 1 Maja, Wojska Polskiego, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wacława IV, Zamkowej i Zielonej. W niektórych częściach miasta w latach 20. i 30. XX w. powstały charakterystyczne zespoły kamienic, których detal architektoniczny został zredukowany. Takie obiekty wybudowano przy ulicach: Armii Krajowej, Chełmińskiej, Kosińskiego, Toruńskiej, Szczecińskiej oraz przy dworcu kolejowym przy ul. Sikorskiego, Dworcowej i Wacława IV. Na uwagę zasługują także całe zespoły zabudowy jednorodzinnej pochodzącej z lat 20. i 30. XX w., głównie usytuowanej we wschodniej części miasta

przy ulicach: Kwiatowej, Pomorskiej, Niecałej, Szymanowskiego, Wiejskiej, Zana oraz w zachodniej części Szczecinka przy ulicach: Derdowskiego, Grunwaldzkiej i Wileńskiej.

Budowle użyteczności publicznej

Do obiektów o wysokich walorach zabytkowych należy zaliczyć budynki użyteczności publicznej. W tej kategorii obiektów wymienić należy budynki urzędów i instytucji, szkół oraz budynek dworca kolejowego, pośród których najcenniejszymi są:

- ratusz miejski przy pl. Wolności 13,
- budynek Sądu Rejonowego w Szczecinku przy ul. Bohaterów Warszawy 42,
- budynek Urzędu Poczтового nr 1 przy ul. Bohaterów Warszawy 36,
- budynek po nieczynnym Urzędzie Poczтовым nr 3 przy placu Zesłańców Sybiru 1,
- budynek Szkoły Muzycznej im. Oskara Kolberga przy ul. 3 Maja 2,
- budynek banku PEKAO SA przy ul. Mickiewicza 1,
- muszla koncertowa w Parku Miejskim,
- budynki plaży miejskiej nad jeziorem Trzesiecko,
- budynek przy ul. Władysława Bartoszewskiego 12,
- budynek I Liceum Ogólnokształcącego im. Księżnej Elżbiety w Parku Miejskim,
- budynek Szkoły Podstawowej nr 1 im. Adama Mickiewicza przy Placu Wazów 1,
- budynek Zespołu Szkół nr 2 przy ul. 1 Maja,
- budynek siedziby organizacji pozarządowych przy ul. Armii Krajowej 29,
- budynek Przedszkola Publicznego im. Kornela Makuszyńskiego przy ul. Ks. Elżbiety 2,
- budynek przy ul. P. Skargi 5,
- budynek Starostwa Powiatowego w Szczecinku przy ul. Wacławowa IV 16,
- budynek po Nadleśnictwie Szczecinek przy ul. Kościuszki 22,
- budynek po Powiatowej Komendzie Policji w Szczecinku przy ul. Wacławowa IV 17,
- budynek Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku przy ul. Mickiewicza 2.

Obiekty przemysłowe i techniki

We współczesnym krajobrazie miasta zachowało się kilka obiektów przemysłowych oraz infrastruktury technicznej. Wśród nich należy wymienić:

1. Zespół budynków o funkcji kolejowej przy ulicach: Dworcowej i Gen. W. Sikorskiego, w tym budynek dworca głównego (wybudowany około 1910 roku) oraz budynek nieczynnego dworca kolejowego przy ul. Kaszubskiej - stacja Szczecinek-Chyże, pochodzący z końca XIX w. Obiekty te, o zróżnicowanych walorach architektonicznych i kompozycyjnych, wpisują się w historyczny rozwój obszaru miasta związanego z rozwojem komunikacji i są nielicznymi przykładami architektury kolejowej. Funkcja kolejowa budynku głównego dworca winna być utrzymana (obiekt w trakcie prac konserwatorsko-restauratorskich).
2. Wieża ciśnień przy ul. Wodociągowej - budynek powstał w 1912 roku. Dziś obiekt wyłączony z użytku, pełnił funkcję wieży stacji wodociągowej. W celu zabezpieczenia obiektu w 2012 roku pozbawiono go głowicy. Ze względu na wartość historyczną i jej szczególną rolę w krajobrazie Szczecinka należy dążyć do zrekonstruowania zwieńczenia wieży.
3. Spichlerze na terenie miasta - wśród tych unikalnych obiektów przemysłowych Szczecinka należy wymienić spichlerz o drewnianej konstrukcji szkieletowej z około 1850 roku przy Placu Sowińskiego oraz spichlerze murowane z końca XIX w. przy ul. Junackiej 7 oraz ul. Ogrodowej 6.

4. Budynki przemysłowe przy ul. Kaszubskiej 1 i ul. 1 Maja 49 - budynki murowane o walorach architektonicznych.

Zespoły dworskie

Na terenie miasta znajdują się dwa parki dworskie, z których jeden jest wpisany do rejestru zabytków. Są to:

1. Zespół dworsko-parkowy w Bugnie w Szczecinku - założenie powstałe w połowie XIX w.
2. Dwór z parkiem w Świątkach - budynek wzniesiony w drugiej połowie XIX w.

5.2.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest (podobnie jak rejestr zabytków nieruchomości) przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Na terenie miasta Szczecinek zlokalizowano 166 ruchomych obiektów zabytkowych, spośród których 56 wpisano do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego oraz zarejestrowano 41 pojazdów zabytkowych. Rejestr nie zawiera obiektów wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Zbiory muzealne i archiwalne chronione są na podstawie odrębnych przepisów.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Województwo zachodniopomorskie posiada kompletną ewidencję archeologiczną (w tym Archeologiczne Zdjęcie Polski - AZP). Podczas prac badawczych nad Archeologicznym Zdjęciem Polski w granicach administracyjnych miasta rozpoznano 63 miejsca znalezisk archeologicznych, w tym osady, ślady osadnictwa, cmentarzyska. Odkryto także cmentarzyska w okolicy obecnego cmentarza komunalnego (na terenie obecnych ogrodów działkowych) oraz przy drodze do Słupska (w okolicy wyrobiska piasku), na których znaleziono po kilka grobów popielnicowych. Pozostałe znaleziska w większości stanowią fragmenty ceramiki z okresu średniowiecza lub okresu nowożytnego. W bardzo nielicznych przypadkach są to znaleziska liczące kilkanaście części naczyń. Miasto Szczecinek znajduje się na terenie czterech obszarów AZP, w ramach których wyznaczono stanowiska:

- AZP 24-25,
- AZP 25-25,
- AZP 25-26,
- AZP 26-26.

Dla większości ww. stanowisk w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczono strefy ochrony archeologicznej oraz ustalono zasady i warunki zagospodarowania w granicach tych stref. Wymienione stanowiska znalezisk archeologicznych ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz większość w gminnej ewidencji zabytków, prowadzonej przez Burmistrza

Miasta Szczecinek. Należy, jednakże pamiętać, że wiele obszarów w granicach administracyjnych miasta zabudowano przed podjęciem badań nad Archeologicznym Zdjęciem Polski. Do najcenniejszych obiektów archeologicznych należą zabytki wpisane do rejestru zabytków archeologicznych prowadzonego przez Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Są to:

- Szczecinek stanowisko 2 - grodzisko z epoki brązu, okres halszacki B,
- Szczecinek stanowisko 1 - osada słowiańska z okresu wczesnego średniowiecza,
- Szczecinek stanowisko 18 - otwarta osada z okresu wczesnego i późnego średniowiecza,
- Trzesieka stanowisko 1 - otwarta osada produkcyjna z okresu wczesnego średniowiecza.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Miasto Szczecinek prowadzi własne instytucje kultury, w tym również Regionalne Muzeum w Szczecinku. Muzeum gromadzi, konserwuje i udostępnia dobra kultury z różnych dziedzin związanych z historią Szczecinka i regionu: archeologii, rzemiosła, historii miasta i Pomorza, sztuki (malarstwa, rzeźby) i kultury dawnej oraz współczesnej. Muzeum jest w posiadaniu następujących obiektów, pogrupowanych w zbiory:

- zbiory regionalne – rzeźba, elementy wyposażenia domu, suweniry itd. związane z miastem i regionem,
- zbiory myśliwskie – broń palna i biała, oporządzenie myśliwskie, akcesoria oraz elementy wyposażenia salonów myśliwskich; najcenniejsze obiekty pochodzą z XVIII wieku,
- militaria – broń, wyposażenie, mundury, dokumenty,
- zbiory złotnicze – zarówno srebra sakralne, jak i stołowe,
- malarstwo – głównie artyści związani z miastem i regionem,
- archeologia – w tym kamienny posąg słowiańskiego bóstwa, ceramika, biżuteria, narzędzia,
- numizmaty – monety, medale, notgeldy,
- druki – karty pocztowe, fotografie, dokumenty, plany architektoniczne itd.

Znaczny zespół zabytków ruchomych, zwłaszcza militariów, stanowią zbiory Muzeum Wału Pomorskiego i II Wojny Światowej w Szczecinku, które siedzibę ma w zabytkowym schronie bojowym typu B-Werk. Muzeum jest prowadzone przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Historyczno-Turystyczne *Jazda 4x4*.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu art. 2 Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, uchwalonej podczas 32 sesji Zgromadzenia Ogólnego UNESCO 17 października 2003 roku „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty (grupy i w niektórych przypadkach, jednostki) uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” przejawia się między innymi w następujących dziedzinach:

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

- b) sztuki widowiskowe,
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne,
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Dziedzictwo niematerialne jest traktowane jako drugi, obok dziedzictwa materialnego, składnik dziedzictwa kulturalnego. Przekazywane jest z pokolenia na pokolenie, jego istotą jest odtwarzanie przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Do niematerialnych wartości dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek można zaliczyć:

- hejnał miasta - utwór „Powróciłaś do nas ziemió”,
- nazwy geograficzne: Chyże, Wał Polski,
- historyczne lub współczesne postaci związane z miastem: Adam Giedrys, Aleksander Wolszczan,
- wielokulturowa historia miasta, związana z zamieszkiwaniem na przestrzeni wieków na terenie miasta grup społecznych o odmiennych cechach, takich jak: język, wyznanie, przynależność etniczna jako pokłosie sytuacji historycznej i migracyjnej.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustanawia cztery formy ochrony zabytków. Na terenie miasta występują obiekty chronione na podstawie:

- wpisu do rejestru zabytków,
- ustaleń ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Żaden zabytek nieruchomy położony na terenie miasta Szczecinek nie został uznany za pomnik historii w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ani też Rada Miasta Szczecinek nie utworzyła parku kulturowego w drodze stosownej uchwały.

Najcenniejszymi elementami dziedzictwa kulturowego Szczecinka są zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Wszystkie obszary urbanistyczne i obiekty architektoniczne, podlegające ochronie konserwatorskiej poprzez wpis do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta Szczecinek

<p>1. Śródmieście Miasta Szczecinka (nr rej. A-2063, dawny nr rej. 42 z dnia 4 września 1956 r.)</p>	
	<p>Obszar ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kard. St. Wyszyńskiego, Powstańców Wlkp., Orдона, granicą działki nr 318, ulicami Junacką i Podwale - w północnej części zdewastowany współczesną zabudową zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic.</p>
<p>2. Park Miejski (nr rej. A-1104 z dnia 12 czerwca 1980 r.)</p>	
	<p>Park ze starodrzewiem, o pow. 9 ha, rozciągający się wzdłuż jeziora Trzesiecko, pomiędzy ulicami Mickiewicza i Jeziorną. Ochronie podlega układ przestrzenny: aleje, szpalery i grupy drzew oraz roślinność, szczególnie starodrzewia.</p>
<p>3. Wieża św. Mikołaja - ul. Boh. Warszawy 6 (nr rej. 433 z dnia 19 marca 1965 r.)</p>	
	<p>Wieża jest pozostałością po kościele p.w. św. Mikołaja, który był najstarszym kościołem w mieście. Wieżę zbudowano w poł. XVI w. w stylu gotyckim z materiału pozyskanego z rozebranego kościoła na Marientronie. W 1909 roku korpus główny świątyni rozebrano. Od 1913 roku prowadzono w wieży prace adaptacyjne na cele muzealne. W 1958 roku staraniem A. Stafińskiego utworzono tutaj Muzeum Ziemi Szczecineckiej. W 2006 roku ekspozycje muzealne przeniesiono do budynku dawnej szkoły przy ul. Szkolnej 1.</p>
<p>4. Południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich zwane skrzydłem Filipa II - ul. Mickiewicza 2 (nr rej. A-1120 z dnia 19 marca 1965 r.)</p>	
	<p>Południowe skrzydło zamku wybudowano w pierwszej połowie XIV w. w miejscu wcześniejszego grodziska słowiańskiego. Do XVI w. postawiono skrzydło północne oraz ceglana wieżę (zwaną więzienną) przy starym południowym skrzydle od strony wschodniej.</p>

5. Dawna sala modlitw Towarzystwa Gminnego (obecnie cerkiew) - ul. Szkolna 6
(nr rej. A-1141, dawny nr rej. 435 z dnia 19 marca 1965 r.)

Budynek wzniesiono w pierwszym dziesięcioleciu XX w. na potrzeby szkoły dla młodzieży protestanckiej. Krótko po 1945 roku mieściła się w niej Szkoła Samochodowa, a od 1953 roku jest cerkwią prawosławną pw. Św. Trójcy. Obiekt w trakcie prac remontowo-konserwatorskich.

6. Spichlerz - Pl. Sowińskiego 4
(nr rej. A-1121 z dnia 26 lutego 1976 r.)

Został zbudowany ok. 1850 roku na miejscu średniowiecznego młyna książęcego. Dolne partie murów, od strony Niezdobnej, wykonano z kamienia polnego, górne (z wyjątkiem ścian szczytowych) stanowią mur pruski. Jest to przykład architektury przemysłowej, nielicznej obecnie na terenie miasta.

7. Spichlerz - ul. Junacka 7
(nr rej. A-1123 z dnia 12 września 1984 r.)

Spichlerz jest jednym z ciekawszych dawnych budynków przemysłowych Szczecinka. Zbudowano go w XIX wieku. Po II wojnie światowej był własnością miasta. W latach 90. XX w. sprzedano go prywatnym właścicielom z przeznaczeniem na działalność gospodarczą. Po remoncie i modernizacji stał się siedzibą firmy handlowej.

8. Dwór wraz z parkiem - ul. Bugno
(nr rej. A-1123 z dnia 11 października 1980 r.)

zdjęcie źródło: e-turysta.pl

Zespół złożony jest z neoklasycystycznego dworu, zbudowanego na „nowym korzeniu” przez Heinricha Wilhelmowa Quandta w latach 1851-1852 oraz niewielkiego parku krajobrazowego po północnej stronie dworu. Całości założenia dopełniają potężne kamienne budynki gospodarcze dziedzina gospodarczego. Dwór był modernizowany w latach 20. i 30. XX w., oraz w latach 1971-1972, kiedy to zmieniono historyczny kształt elewacji.

9. Budynek Szkoły Muzycznej im. Oskara Kolberga - ul. 3 Maja 2
(nr rej. A-1124; dawny nr rej. 1202 z dnia 20 maja 1985 r.)

Dawny budynek starostwa powiatowego, wzniesiony w latach 1901-1902 w stylu eklektycznym z elementami neogotyku o proveniencji północnej Europy. Wewnątrz zachowana aula z drewnianym stropem i witrażami oraz potężnym świecznikiem - koroną. Obiekt w trakcie prac konserwatorskich

10. Budynek Muzeum Regionalnego w Szczecinku - ul. Szkolna 1
(nr rej. A-107 z dnia 27 listopada 2002 r.)

Budynek wzniesiono w stylu eklektycznym ok. 1880 r. z przeznaczeniem na pomieszczenia szkoły miejskiej. Jest usytuowany w śródmieściu, na północny zachód od dawnego rynku miejskiego (pl. Wolności), w północnej pierzei ul. Szkolnej. Od 2006 roku siedziba Muzeum Regionalnego w Szczecinku.

11. Wieża ciśnień
(nr rej. A-389 z dnia 15 października 2012 r.)

Wybudowana ok. 1912 roku na najwyższym wzgórzu w obrębie Szczecinka, miejscu o niezwykle bogatej historii, zwanym w średniowieczu wzgórzem św. Jerzego. Obecnie pozbawiona głowicy. Przeznaczona do remontu i adaptacji na obserwatorium astronomiczne.

12. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny - ul. 3 Maja 1
(nr rej. A-1122, dawny nr rej. 1184, z dnia 20 września 1984 r.)

Neogotycki kościół z lat 1905-1908 wg projektu berlińskiego architekta Oskara Hossfelda. Został wzniesiony jako pseudohala, na planie krzyża łacińskiego z bocznym prezbiterium od wschodu, ujętym po bokach niskimi aneksami. Od zachodu do korpusu głównego przylega potężna wieża. Trójnawowe wnętrze z emporami przykrywa dekoracyjne gwiazdźiste sklepienie.

13. Budynek Sądu Rejonowego - ul. Bohaterów Warszawy 42
(nr rej. A-1234 z dnia 6 maja 2014 r.)

Budynek Sądu został wybudowany w latach 90. XIX w. w stylu eklektycznym z przewagą elementów neogotyckich. Stanowi reprezentatywne świadectwo historii architektury użytku publicznego z początku XX w. powstałej na terenie Pomorza Zachodniego. W 2016 roku elewacje poddane zostały gruntownym pracom konserwatorskim.

14. Budynek Poczty Polskiej wraz z bramą wjazdową
(nr rej. A-1257 z dnia 11 sierpnia 2014 r.)

Budynek w obecnej formie został ukształtowany w latach 30. XX w. Posiada eklektyczne cechy stylowe zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz. Brama zachowana została w pierwotnej formie: z dekoracyjnie opracowanymi metalowymi skrzydłami, mocowanymi na ceglanych słupkach, dekorowanych detalem architektonicznym analogicznym jak detal fasady i elewacji budynku poczty.

15. Budynki Szkoły Podstawowej nr 1 (budynek szkoły i sali gimnastycznej)
(nr rej. A-1235 z dnia 27 maja 2014 r.)

Gmach wybudowany w latach 1926-27 w stylu modernistycznym. Szkoła otrzymała imię szwajcarskiego pedagoga Heinricha Pestalozziego, który stworzył pierwszy nowoczesny system nauczania początkowego. Obiekt z zachowaną pierwotną bryłą, układem kompozycyjnym elewacji z bogatym wystrojem architektonicznym oraz pierwotnym wyposażeniem.

16. Budynek dawnego domu przedpogrzebowego żydowskiego
(nr rej. A-1405 z dnia 24 kwietnia 2015 r.)

Wybudowany prawdopodobnie w 1862 roku w stylu historyzującym jest świadkiem historii, zachowanym przykładem architektury cmentarnej oraz miejscem świadczącym o życiu, działalności i śmierci członków gminy żydowskiej.

17. Budynek dworca kolejowego przy ul. Dworcowej 1

(nr rej. A-1237 z dnia 27 maja 2014 r.)

Budynek dworca szczecineckiego został wybudowany najprawdopodobniej w latach 1910-1912 według projektu rządowego, o czym świadczy różnorodność form dekoracyjnych, rozczłonkowana bryła oraz kształt dachów. Obiekt w trakcie rewitalizacji.

18. Dawny schron bojowy ciężki typu B-werk

(nr rej. A-1388 z dnia 7 kwietnia 2015 r.)

Jest to obiekt żelbetonowy, dwukondygnacyjny, oznaczony symbolem N.2 oraz Pz.W.990 (Panzer Werk - pancerne działo fortyfikacyjne). Od dnia 30 lipca 2009 roku schron został wydzierżawiony Ogólnopolskiemu Stowarzyszeniu Historyczno-Turystycznemu „Jazda 4 x 4”, na potrzeby Muzeum Wału Pomorskiego i II wojny światowej, które zostało oficjalnie otwarte w 2011 roku.

Rejestr zabytków województwa zachodniopomorskiego nie jest zbiorem zamkniętym. Wpisy dokonywane są na wniosek właściciela lub z urzędu przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Na terenie miasta występują również obiekty o walorach historycznych i architektonicznych, które mogą zostać wpisane do rejestru zabytków. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczecinek*, przyjęte uchwałą Nr LXVIII/63/2023 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 grudnia 2023 roku przewiduje wpisanie do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego następujących obiektów o wartościach zabytkowych:

- wieża Przemysława przy ul. Szczecińskiej,
- wieża strażacka przy ul. Strażackiej,
- ratusz miejski na pl. Wolności 13,
- dawna zbrojownia przy ul. Kościuszki 23,
- budynek Poczty Polskiej przy pl. Zesłańców Sybiru 1,
- kaplica cmentarna na Cmentarzu Komunalnym,
- budynek I Liceum Ogólnokształcącego im. Księżnej Elżbiety przy ul. Księżnej Elżbiety 1,
- budynek przy ul. P. Skargi 3 (dawny dom dyrektorów gimnazjum),
- budynek przy ul. kard. S. Wyszyńskiego 26-30 (Gryf);

Kolejną formą ochrony zabytków, powszechnie stosowaną w aktach prawa miejscowego stanowiących przez Radę Miasta Szczecinek, są ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ochronie ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego podlegają głównie budynki, ujęte jednocześnie w gminnej ewidencji zabytków. Obiekty te zlokalizowane są przede wszystkim wzdłuż ulic: Bartoszewskiego, Bohaterów Warszawy, Derdowskiego, Gdańskiej, Grunwaldzkiej, Jana Pawła II, Jasnej, Jeziornej,

Junackiej, Kamiennej, Kamińskiego, Kaszubskiej, Kilińskiego, Kochanowskiego, Konopnickiej, Kopernika, Kosińskiego, Koszalińskiej, Kościuszki, Ks. Elżbiety, Kwiatowej, Lelewela, Limanowskiego, Lipowej, Lwowskiej, 1 Maja, 3 Maja, Matejki, Matuszewicz, Mickiewicza, Mierosławskiego, Miłej, Młynarskiej, Ogrodowej, Parkowej, Pileckiego, Marszałka J. Piłsudskiego, P. Skargi, pl. Sowińskiego, pl. Winniczny, Plater, Podwale, Pomorskiej, Powstańców Wlkp., Pułaskiego, Reja, Rzemieślniczej, Sadowej, Sikorskiego, Słowiańskiej, Słupskiej, Strażackiej, Szczecińskiej, Szkolnej, Toruńskiej, Traugutta, Wacława IV, Wileńskiej, Winnicznej, Wojska Polskiego, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wyścigowej, Zamkowej i Zielonej. Przedmiotem ochrony budynków ujętych w ewidencji zabytków i wskazanych do ochrony w planach miejscowych są przede wszystkim ich historyczne bryły i elewacje, zewnętrzne detale architektoniczne oraz kształty otworów okiennych i drzwiowych.

W obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczone zostały liczne strefy ochrony konserwatorskiej, na których występują budynki wpisane do rejestru zabytków lub budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Zaliczono do nich obszary obejmujące:

- średniowieczny układ urbanistyczny, obejmujący teren ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Powstańców Wielkopolskich, Ordon, granicą działki nr 318, ulicami Junacką i Podwale, wpisany do rejestru zabytków pod nr 42 w dniu 4 września 1956 roku i położony w granicach stref: A - ochrony konserwatorskiej, VIII - ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą wzdłuż ul. Pułaskiego,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą wzdłuż ul. Grunwaldzkiej,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą wzdłuż ul. Polnej (numery parzyste od 72 do 102),
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą oraz mieszkaniową wielorodzinną wzdłuż ulic: Kościuszki (numery nieparzyste od 67 do 71A), Derdowskiego, Kosińskiego (również numery parzyste) i Polnej (numery parzyste od 38 do 52),
- zabudowę mieszkaniową wielorodzinną i usługową (stanowiącą teren dawnej jednostki wojskowej) ograniczoną ulicami: Kościuszki, Myśliwską i Polną,
- zabudowę mieszkaniową wielorodzinną i jednorodzinną oraz zabudowę usługową ograniczoną ulicami: Ordon, Parkową, Bohaterów Warszawy, Kościuszki i Jasną,
- zabudowę mieszkaniową wielorodzinną ograniczoną ulicami: Jana Pawła II, 1 Maja i Zieloną,
- zabudowę mieszkaniową wielorodzinną oraz zabudowę usługową ograniczoną ulicami: Mickiewicza, Powstańców Wielkopolskich, Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Pileckiego,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą i bliźniaczą wzdłuż ulic: Kwiatowej, Sienkiewicza, Szymanowskiego i Wiejskiej,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą i bliźniaczą wzdłuż ulic: Armii Krajowej (numery nieparzyste od 31 do 49), Artyleryjskiej (numery parzyste od 2 do 14), Matuszewicz, Niecałej, Pomorskiej, Słowackiego,
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i wielorodzinną przy ul. Armii Krajowej (numery nieparzyste od 53 do 67 oraz numery parzyste od 30 do 66),
- zabudowę mieszkaniową jednorodzinną wolnostojącą i bliźniaczą przy ulicach: Chełmińskiej, Chodkiewicza, M. Skłodowskiej-Curie, gen. W. Sikorskiego (numery nieparzyste od 37 do 51) i Zana,
- zabudowę mieszkaniową wielorodzinną wraz z dworcem kolejowym przy ul. Dworcowej, gen. W. Sikorskiego (numery parzyste od 2 do 16) i Wacława IV (numery parzyste od 60 do 66 oraz numery nieparzyste od 49 do 53),
- zabudowę usługową przy ul. Staszica 4 oraz wzgórze Marientron.

Dla większości stanowisk archeologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczono strefy ochrony archeologicznej oraz ustalono zasady i warunki zagospodarowania w granicach tych stref. Obowiązujące plany miejscowe wprowadzają następujące strefy ochrony konserwatorskiej dla stanowisk archeologicznych:

- strefę WI pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczającą wszelką działalność inwestycyjną i inną,
- strefę WII częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, która dopuszcza inwestowanie pod określonymi warunkami,
- strefę VIII ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej na prowadzeniu inwentaryzacyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Obowiązkiem samorządu gminnego jest dbanie między innymi o zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, a także zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków. Jednym z tych obowiązków nałożonych na gminy przez ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Zadaniu temu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której mowa jest w art. 22 ust. 4 ustawy. W świetle tego przepisu burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Gminną ewidencję zabytków miasta Szczecinek założono zarządzeniem Nr 18/2017 Burmistrza Miasta Szczecinek z dnia 7 lutego 2017 roku w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu miasta Szczecinek, które zostało zmienione zarządzeniem Nr 92/2017 Burmistrza Miasta Szczecinek z dnia 3 października 2017 roku.

Na zbiór zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Szczecinek składają się następujące obiekty:

- obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego,
- obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta Szczecinek

Do najcenniejszych zabytków należy zaliczyć średniowieczny układ urbanistyczny, w granicach którego położone są obiekty ujęte w rejestrze zabytków województwa zachodniopomorskiego i w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Szczecinek. Obszar zabytkowego miasta – Śródmieście (wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego) obejmuje teren ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Powstańców Wielkopolskich, Ordon, granicą działki nr 318, ulicami Junacką i Podwale. Teren ten w części północnej zdewastowany został współczesną zabudową zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic. Obszar obejmuje najcenniejsze pod względem kulturowym tereny Szczecinka. Jest to strefa objęta szczególną ochroną konserwatorską, na którą składają się trzy elementy: restytucja

historycznej struktury urbanistycznej, konserwacja, restauracja i modernizacja obiektów pod ochroną konserwatorską oraz pełne dostosowanie nowych inwestycji do charakteru zabudowy historycznej, głównie XIX-wiecznej. Drugim zabytkowym obszarem, zajmującym szczególną rolę w układzie urbanistycznym i krajobrazie Szczecinka jest park miejski. Duża część parku (o powierzchni 9 ha) rozciąga się wzdłuż jeziora Trzesiecko oraz pomiędzy ulicami: Jasną, Ordoną, pl. Sowińskiego, 3 Maja i Mickiewicza. Historyczne założenie parkowe zostało wpisane do rejestru zabytków.

Wśród pozostałych zabytków nieruchomości wysokimi walorami charakteryzują się obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego, wymienione w Tabeli 1 (Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta w rozdziale 5.3. *Zabytki objęte prawnymi formami ochrony*).

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek. Analiza szans i zagrożeń

W analizie przedstawiono najważniejsze problemy i zagrożenia obiektów zabytkowych miasta Szczecinek, wynikające z lokalnych i ponadlokalnych uwarunkowań oraz mocne strony dziedzictwa kulturowego miasta i związane z nimi szanse. Celem analizy jest wskazanie zagrożeń, zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz nakreślenie perspektyw i warunków dla trwałego zachowania dziedzictwa jako ważnego elementu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Szczecinek.

Dokonana analiza ma pomóc w określeniu podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Mocne strony dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek I uwarunkowań jego ochrony

- czytelne cechy pierwotnego rozplanowania przestrzennego miasta o metryce średniowiecznej oraz czytelne kierunki rozbudowy w ciągu następujących wieków,
- zachowanie większości reprezentacyjnych obiektów: kościołów i budowli użyteczności publicznej (ratusz, budynki szkół, budynki instytucji publicznych i inne) oraz historycznej zabudowy mieszkalnej z przełomu XIX i XX wieku,
- zachowane średniowieczne zabytki: późnogotycka wieża św. Mikołaja jako pozostałość po najstarszym kościele i południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich,
- stosunkowo dobry stan i zagospodarowanie historycznych obiektów użyteczności publicznej,
- dobry stan zabytków ruchomych (duża ilość włączona do inwentarza Muzeum Regionalnego),
- połączenie elementów krajobrazu kulturowego o walorach zabytkowych z walorami krajobrazowymi (park miejski połączony widokowo z krajobrazem otaczającym jezioro Trzesiecko),
- realizacja prac rewitalizacyjnych budynku dworca PKP,
- realizacja prac budowlanych i konserwatorskich przy kościele prawosławnym pw. św. Trójcy przy ul. Szkolnej,
- realizacja prac budowlanych i konserwatorskich przy Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. Im. O. Kolberga w Szczecinku przy ul. 3-go Maja,
- realizacja prac konserwatorskich przy kościele NNMP przy ul. 3-go Maja w Szczecinku wraz z pracami obejmującymi zabytki ruchome,
- kontynuacja prac rewitalizacyjnych przy zabytkowych kamienicach ujętych w gminnej ewidencji zabytków miasta Szczecinek oraz znajdujących się na terenie zabytkowego śródmieścia miasta – wpisanego do rejestru zabytków,
- ujęcie zasobów dziedzictwa kulturowego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Szczecinek wraz z zaleceniami ochrony i świadomego kształtowania krajobrazu do ujęcia przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla większości obszarów miasta Szczecinek z ustaleniami z zakresu ochrony zabytków,
- wspieranie promocji zabytków poprzez informacje o wybranych zabytkach na stronie internetowej Urzędu Miasta Szczecinek, wydawnictwo map, informatorów, albumów o mieście z uwzględnieniem obiektów zabytkowych,
- skutecznie pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację prac przy obiektach zabytkowych,
- coroczne udzielanie dotacji przez Miasto Szczecinek z przeznaczeniem na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach położonych na terenie miasta,
- zawarcie porozumienia Gminy Miasta Szczecinek z Wojewodą Zachodniopomorskim w sprawie powierzenia prowadzenia spraw oraz wydawania decyzji administracyjnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Z 2024 r., poz. 4034), na mocy którego przyjęto do prowadzenia na obszarze Miasta Szczecinek, część spraw będących w Kompetencjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i ustanowienie Miejskiego Konserwatora Zabytków,

Słabe strony dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek i uwarunkowań jego ochrony

- częściowa degradacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta przez powojenną zabudowę blokową, lokalizację parterowych obiektów handlowych i obiektów tymczasowych, częściowe przekształcenie struktury przestrzennej centrum miasta poprzez wprowadzenie obiektów wielokubaturowych, wymianę zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej na wykonane z PCV, docieplanie zewnętrzne budynków i zmianą kształtów otworów okiennych oraz wymianę stolarki drzwiowej,
- niezwiększanie ilości obiektów objętych formą ochrony w postaci wpisu do rejestru zabytków,
- rozpoczęte bez pozwolenia i wstrzymane decyzją konserwatorską prace na wzgórzu św. Jerzego,
- pogarszający się stan wieży św. Mikołaja,
- pogarszający się stan kościoła wyznania ewangelicko-augsburskiego (dawnego żydowskiego domu przedpogrzebowego),
- pogarszający się stan wodociągowej wieży ciśnień.

Zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek i uwarunkowań jego ochrony

- modernizacja historycznej zabudowy lub zastępowanie dawnej zabudowy współczesną, lub obcą lokalnej tradycji - realizowaną według projektów nieuwzględniających cech tradycyjnej zabudowy,
- dominacja zamierzeń inwestorskich nad ochroną krajobrazu kulturowego, skutkująca powstawaniem obiektów architektonicznych pozostających w ogromnej dysharmonii w stosunku do historycznego architektonicznego sąsiedztwa,
- zewnętrzne docieplanie obiektów historycznych, skutkujące degradacją historycznego detalu i wyposażenia architektonicznego - w tym historycznej stolarki oraz wprowadzanie systemowo nowoczesnych materiałów i technologii niezgodnych z cechami fizyko-chemicznymi zabytków,
- pogarszający się stan techniczny nieremontowanych obiektów,
- wysokie koszty rewitalizacji obiektów i zbyt mała ilość pozyskanych środków na prowadzenie prac lub brak wiedzy na temat możliwości pozyskania funduszy przez właścicieli obiektów,
- montaż wielkoformatowych reklam na eksponowanych elewacjach budynków w centrum miasta lub innych terenach zabytkowych,
- montaż na zabytkowych obiektach lub na terenach zabytkowych szyldów o zbyt dużej powierzchni, przykrywających detal architektoniczny, wprowadzających dysharmonię np., przez zastosowanie agresywnej estetyki i kolorystyki,
- montaż urządzeń technicznych – paczkomatów, pizzomatów etc. w zabytkowej przestrzeni, wiążąca się z wprowadzaniem elementów dysharmonizujących, negatywnie wpływających na estetykę zabytkowej przestrzeni,
- działania przy zabytkach bez pozwoleń konserwatorskich i bez poszanowania dla zabytkowej materii,

Szanse dla dziedzictwa kulturowego miasta Szczecinek i uwarunkowań jego ochrony

- zwiększona ilość inwestycji przy obiektach zabytkowych, prowadzona z poszanowaniem dla substancji zabytkowych,
- zwiększona ilość pozyskiwanych środków z przeznaczeniem na prace przy obiektach zabytkowych w ostatnich latach,
- prowadzone prace rewitalizacyjne i konserwatorskie z poszanowaniem dla substancji zabytkowej, przy obiektach zabytkowych dostępnych dużej liczbie odbiorców (np. dworzec PKP, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st. Im. O. Kolberga, Kościół NNMP),
- wzrost świadomości społecznej związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- zachowanie zasadniczych cech krajobrazu kulturowego miasta,
- podniesienie atrakcyjności turystycznej z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego poprzez np. zagospodarowanie szlaków turystycznych istniejących i nowych, przy wyeksponowaniu obiektów zabytkowych i zabytków archeologicznych,
- utrzymanie i eksponowanie zachowanych jeszcze zabytków o walorach lokalnych, tworzących lokalny klimat,
- podniesienie poziomu realizacji architektonicznych oraz sposobu zagospodarowania działek,
- budowa dodatkowych szlaków turystycznych (np. szlak bunkrów),
- duży zasób ikonografii miasta - powiększanie zbiorów pocztówek Muzeum Regionalnego w Szczecinku (źródło wiedzy na temat dawnego wyglądu obiektów),
- budowa we współpracy samorządu, lokalnych organizacji (np. turystycznych) oraz stowarzyszeń wspólnego zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania na cele turystyczne czy kulturalne środowiska naturalnego i kulturowego,
- kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych,
- zawarcie porozumienia Gminy Miasta Szczecinek z Wojewodą Zachodniopomorskim w sprawie powierzenia prowadzenia spraw oraz wydawania decyzji i prowadzenie przez Miasto Szczecinek, część spraw będących w Kompetencjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z obszaru Miasta Szczecinek,
- Praca i rozwój Muzeum Regionalnego w Szczecinku – zwiększanie zbiorów, badania naukowe, organizowanie wystaw, i spacerów historycznych, edukacja,

7. Założenia programu opieki nad zabytkami

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Przeгляд zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad programem, stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia atrakcyjnego wizerunku miasta dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do zagospodarowania. Ponadto analiza problemów dotyczących ochrony dziedzictwa wskazała konieczność podjęcia tematów wpływających na stabilność stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz efektywność systemu ich ochrony. Na wybór zadań wpłynęły cele strategiczne ochrony zabytków

na poziomie krajowym oraz problemy szczegółowe na poziomie miasta i regionu. W związku z powyższym określono 3 priorytety:

- Cel 1: Zabezpieczenie zasobu zabytkowego miasta Szczecinek (priorytet bardzo ważny)
- Cel 2: Utrwalenie substancji zabytkowej i zahamowanie procesów degradacji (priorytet bardzo ważny),
- Cel 3: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych (priorytet ważny)

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i świadomościowej (zmiany stosunku do zabytku, jako dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu - dotyczy to zwłaszcza obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków). Poniżej przedstawiono propozycję zadań, których realizacja przyczyni się do realizacji celów operacyjnych.

7.2. Cele operacyjne oraz propozycje zadań i działań programu opieki nad zabytkami

W celu realizacji wyznaczonych priorytetów w *Programie opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2025-2028* określa się długofalowe kierunki działań wykraczające poza czteroletni okres obowiązywania tego programu. Dla poszczególnych priorytetów wskazano cele operacyjne, długofalowe zadania oraz propozycje działań do realizacji w przedmiotowym programie opieki nad zabytkami.

Cel 1: Zabezpieczenie zasobu zabytkowego miasta Szczecinek	
Cele operacyjne	Zadania
Zapewnienie warunków umożliwiających trwałe zachowanie zabytków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjęcie przez Radę Miasta gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji, 2. Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji w zakresie poszerzenia o nowe stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków podczas budowy drogi S11), 3. Ustalanie zasad ochrony zabytków w aktach prawa miejscowego jako element zachowania ładu (weryfikacja ustaleń ochrony zabytków przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania, w decyzjach o warunki zabudowy oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego), 4. Sporządzenie Planu ogólnego Szczecinka uwzględniającego uwarunkowania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, 5. Rozważenie możliwości wystąpienie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie o wpisanie do rejestru zabytków wskazanych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
Zabezpieczenie zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza Gminnego programu opieki nad zabytkami na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktów, pod kątem zmieniających się potrzeb, rozważenie możliwości stworzenia nowego programu od podstaw, 2. Informowanie właścicieli zabytków o obowiązkach i zagrożeniach związanych z sytuacjami kryzysowymi i konfliktami zbrojnymi dla obiektów.

Cel 2: Utrwalenie substancji zabytkowej i zahamowanie procesów degradacji	
Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie prac przy obiektach będących we własności Miasta: <ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja prac rewitalizacyjnych przy budynku Dworca PKP, • Kontynuacja prac przy Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. Im. O. Kolberga, • Kontynuacja prac przy kościele pw. NNMP, • Opracowanie programu rewitalizacji i adaptacji wieży ciśnień i wzgórza Św. Jerzego, • remont schodów oraz tarasu Zamku Książąt Pomorskich, 2. Monitorowanie prac przy pozostałych obiektach, wydawania pozwoleń/uzgodnień/zaleceń konserwatorskich określających sposoby prowadzenia prac oraz zakres możliwych zmian.
Stworzenie warunków finansowych do opieki nad dziedzictwem kulturowym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana uchwały w sprawie zasad przyznawania dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, 2. Przyznawanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, 3. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością Miasta, 4. Udzielanie informacji właścicielom zabytków o możliwościach pozyskania dofinansowania na obiekty zabytkowe.
Utrwalenie zabytkowej przestrzeni śródmieścia miasta Szczecinek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeprowadzenie analizy pod kątem legalności umieszczenia, znajdujących się na terenie śródmieścia urządzeń typu: paczkomaty, pizzomaty i uporządkowanie przestrzeni w tym zakresie, 2. Współpraca MKZ z inwestorami, posiadającymi obiekty na terenie śródmieścia w zakresie wydawania pozwoleń, wyboru kolorystyki elewacji, wymiany/odtworzeni stolarki drzwiowej i okiennej, montażu szyldów, reklam, urządzeń technicznych (np. klimatyzatory).
Kontrole zabytków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontrole zabytków pod względem stanu zachowania, wydawanie zaleceń kontrolnych.
Cel 3: Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych	
Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego miasta przy tworzeniu marki turystycznej Pojezierza Drawskiego. 2. Adaptacja obiektów zabytkowych do pełnienia funkcji społecznych – dworzec, wzgórze św. Jerzego, 3. Rozważenie poszerzenia cyklu rzeźb „gryf i jesiotr”.
Działalność edukacyjna	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rozwoju miejskiego Muzeum Regionalnego, Muzeum Wału

	<p>Pomorskiego i II Wojny Światowej w Szczecinku i innych instytucji</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Edukacja: lekcje muzealne, spacer historyczne, obchody Dnia muzeów i Europejskich Dni Dziedzictwa, organizacja konkursów historycznych przez instytucje kulturalne miasta i szkoły, 3. Współpraca ze środowiskami naukowymi - inicjowanie oraz wspieranie budowy i realizacji programów badawczych nad dziedzictwem kulturowym miasta.
<p>Zwiększanie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie sztuki publicznej w rewitalizacji historycznych obszarów miasta, np. poprzez wystawy plenerowe, plenery artystyczne, obchody wydarzeń itp., 2. Zaangażowanie w imprezy dotyczące rocznic historycznych (np. planowane obchody okrągłych rocznic - zakończenia II wojny światowej, niepodległości itp.), 3. Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, (np. zgłoszenie pozytywnych realizacji w konkursach typu „Zabytek zadbany”) oraz promocja wydarzeń kulturalnych w mediach, 4. Udostępnienie informacji o zabytkach miasta lub prowadzonych realizacjach na stronie internetowej miasta lub innych portalach społecznościowych.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazanie konkretnych zadań na rzecz osiągnięcia priorytetów przyjętych w programie. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Realizacja zadań w ramach poszczególnych celów priorytetowych odbywać się będzie bezpośrednio przez pracowników Urzędu Miasta Szczecinek, pracowników jednostek kulturalnych podległych Miastu Szczecinek - Muzeum Regionalnego i Samorządowej Agencji Promocji i Kultury, a także pośrednio poprzez oddziaływanie na inne podmioty władające obiektami zabytkowymi.

Zakłada się, że zadania określone w *Programie opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2025-2028* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustaw, aktów prawa miejscowego oraz innych dokumentów, wymienić tu należy:
  - ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy,
  - wnioski o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością Miasta Szczecinek,
  - decyzje administracyjne wydane przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinku oraz Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie,
  - krajowy oraz wojewódzki program opieki nad zabytkami;
- 2) instrumentów finansowych, do których należą:
  - finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Miasta Szczecinek,

- środki z funduszy Unii Europejskiej,
  - zachęty podatkowe dla właścicieli zabytków,
  - dotacje i subwencje,
  - nagrody,
  - zbiórki społeczne i darowizny;
- 3) instrumentów koordynacji, takich jak:
- realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, gminnych programach rewitalizacji itp.,
  - współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
  - współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) instrumentów społecznych, do których należą:
- działania edukacyjne i promocyjne,
  - współdziałanie z organizacjami społecznymi,
  - działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
  -

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta Szczecinek zobowiązany jest do sporządzenia raz na dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie jest przedstawiane Radzie Miasta Szczecinek. Zadania angażujące środki publiczne z budżetu Miasta Szczecinek, będą sprawozdawane w ramach oceny realizacji budżetu, na koniec każdego okresu rozliczeniowego zgodnie z ustawą o finansach publicznych. Dane i analizy z tych podsumowań także zostaną wykorzystane do oceny realizacji programu.

W ocenie procesu realizacji ustaleń *Gminnego programu zabytków miasta Szczecinek na lata 2025-2028* pomocne może być określenie zestawu wskaźników monitorowania realizacji programu. Poniżej zaproponowano zestaw wskaźników, które mogą służyć ocenie okresowej realizacji programu w ustalonych wyżej terminach sprawozdawczych. Wskaźniki te w okresie programowania winny być niezmiennie dla uzyskania obrazu działań w perspektywie czasowej programu. Pomocnymi wskaźnikami mogą być:

1. Liczba nowych wpisów do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego, w tym odniesienie się do listy obiektów proponowanych do wpisu do rejestru,
2. Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego,
3. Liczba zaktualizowanych kart obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
4. Liczba obiektów objętych pracami konserwatorskimi i restauratorskimi z rejestru zabytków oraz z gminnej ewidencji zabytków,
5. Wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom,
6. Liczba przyjętych planów miejscowych i ich zmian, w których zaktualizowano zasady ochrony konserwatorskiej.

10. Źródła finansowania zadań programu opieki nad zabytkami

Ochrona i opieka nad zabytkami jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów oraz właścicieli zabytków. Do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązane wyżej wymienione podmioty. Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku nie spoczywa wyłącznie na władzy publicznej (państwowej czy samorządowej), ale także na właścicielu zabytku: osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej.

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa siódmy rozdział ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 71 ustawy zobowiązuje osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną posiadającą tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, w tym gminnego, będącej właścicielem zabytku, opieka nad zabytkiem stanowi jej zadanie własne i jest finansowana z budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Art. 73 ustawy daje możliwość właścicielowi lub posiadaczowi zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa o ubieganie się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków. Dodatkowo art. 81 ustawy przewiduje udzielenie przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Wśród publicznych możliwości finansowania ochrony zabytków i opieki nad nimi wymienić należy dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane oraz popularyzację zabytków, przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych:

- Miasta Szczecinek
- Powiatu Szczecineckiego,
- Województwa Zachodniopomorskiego,
- Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie,
- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów.

Pozostałymi publicznymi źródłami finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego Szczecinka mogą być: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundusz Kościelny oraz środki Unii Europejskiej w ramach prowadzonych przez nią polityk, środki innych państw (np. Norweski Mechanizm Finansowy). Wśród prywatnych źródeł finansowania ochrony zabytków są środki stowarzyszeń i fundacji polskich i międzynarodowych, darowizny osób prywatnych lub firm, kredyty bankowe oraz inne pożyczkowe instrumenty finansowe. Poniżej przedstawiono wybrane źródła pozyskania środków zewnętrznych oraz możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie miasta z uwzględnieniem środków publicznych oraz prywatnych.

Budżet Miasta Szczecinek

Głównym źródłem finansowania działań zaplanowanych w programie jest budżet Miasta Szczecinek. Są to zarówno środki na wydatki bieżące planowane na dany rok budżetowy, jak i środki na wydatki majątkowe ujęte w Wieloletniej Prognozie Finansowej. Ponadto środki na część zadań

zaplanowanych w programie pochodzą z funduszy unijnych i budżetu państwa. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami jest jednym z zadań własnych jednostki samorządu terytorialnego. Mając to na względzie oraz biorąc pod uwagę stan zachowania zabytków stanowiących własność Miasta Szczecinek, należy co roku rozważyć konieczność zabezpieczenia w budżecie środków na prace konserwatorskie i remontowe przy obiektach zabytkowych należących do Miasta Szczecinek lub też pozyskanie finansowania ze źródeł zewnętrznych.

Wsparciem ze strony Miasta Szczecinek dla właścicieli obiektów zabytkowych jest możliwość otrzymania dofinansowania na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku. Zgodnie z uchwałą Nr XXXIV/325/2021 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 maja 2021 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na terenie miasta Szczecinek (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz. 2328, z późn. zm.). Uchwała określa w szczególności:

- warunki udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych,
- rodzaj danych i informacji, które należy zawrzeć we wniosku o dotację,
- tryb postępowania z wnioskiem o udzielenie dotacji,
- postanowienia, jakie winna zawierać umowa o udzielenie dotacji,
- sposób ewidencjonowania i upowszechniania informacji o udzielonych dotacjach,
- sposób rozliczania dotacji, kontroli i zwrotu.

O dotacje może ubiegać się każdy podmiot będący właścicielem lub posiadaczem zabytku, a także podmiot, który do tego zabytku posiada tytuł prawny wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego.

Budżet Powiatu Szczecineckiego

Kolejnym źródłem finansowania ochrony i opieki nad zabytkami jest budżet Powiatu Szczecineckiego. Dofinansowanie z budżetu powiatu odbywa się w ramach dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Uchwała Nr VIII/47/2024 Rady Powiatu w Szczecinku z dnia 04 października 2024 roku w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2024 r, poz. 5383) określa tryb przyznawania dotacji, zaś środki na przyznawanie dotacji mogą zostać zagwarantowane w budżecie Powiatu Szczecineckiego na dany rok.

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego wspiera właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. *Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego*. Dotacja jest przyznawana na zasadach określonych w uchwale XLVIII/570/23 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 19 grudnia 2023 r. w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym

się w gminnej ewidencji zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2023 r., poz. 7214, z późn. zm.). Uchwała określa, że z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym; znaczenie posiada także kontynuacja prac. O dotacje finansowe może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku.

Budżet Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie

Dotacje celowe Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub na Listę Skarbów Dziedzictwa, realizowane są na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i aktów wykonawczych do niej, w tym m. in. rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2425). Dotacja celowa Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jest przyznawana ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Zachodniopomorski. Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne wymienione w art. 76 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Dotacje celowe Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, albo wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa, realizowane są na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz aktów wykonawczych do niej, w tym m. in. rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2425). Dotacja celowa przyznawana jest ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten Minister.

Oprócz dotacji celowych, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi dofinansowanie w ramach programów. Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne. Jeden z nich to program *Ochrona zabytków*, którego celem jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Fundusz Kościelny

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym,

usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wnętrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, nie zawiera jednak ograniczenia przedmiotowego - dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, które znajdują się w ewidencji konserwatorskiej.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Miasto Szczecinek w latach 2025-2028 przewiduje finansowanie zadań:

- dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku,
- dotacje dla Muzeum Regionalnego w Szczecinku,
- wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- remonty elewacji i dachów budynków, które mogą stanowić obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków,
- kontynuacja rewitalizacji dworca PKP,
- remont Muszli koncertowej na terenie Parku miejskiego,
- prace na terenie wzgórza św. Jerzego wraz z wieżą ciśnień,
- remont schodów oraz tarasu Zamku Książąt Pomorskich,
- Ochrona zabytkowej zieleni w Parku Miejskim (utrzymanie zieleni, ścieżek, kładek, pomostów),
- opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami i kart obiektów zabytkowych,
- wykonywanie zadań określonych w Porozumieniu w ramach własnych środków finansowych niezbędnych do realizacji przyjętych do prowadzenia spraw.

Część zadań finansowana będzie także z funduszy zewnętrznych. W zależności od możliwości budżetowych kolejnych lat oraz finalnego pozyskiwania dodatkowych funduszy. Miasto w miarę możliwości będzie poszerzało katalog zadań, które będą zależały również od stanu obiektów wymagających podjęcia prac.